

บทที่ 3

ปัญหาที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างและในการใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการ

3.1 บทนำ

เนื้อหาในบทนี้จะทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในงานก่อสร้างและในการใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการ โดยมีที่มาของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากสำเนาคำชี้ขาดที่นำมาเป็นกรณีศึกษา ซึ่งในการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลมีปัจจัยที่นำมาประกอบการวิเคราะห์ 5 ส่วนด้วยกัน คือ ความคิดเห็นของผู้ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ ประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์ ประเด็นจากกรณีศึกษาในสำเนาคำชี้ขาด พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ.2545 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ พ.ศ.2544

จากข้อมูลที่พบในการศึกษาสามารถทำการจัดแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ตามลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็น 3 หัวข้อ คือ 1) ปัญหาในงานก่อสร้างที่เป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาทซึ่งพบในการใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการในการระงับข้อพิพาท 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของการใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการในการระงับข้อพิพาทในงานก่อสร้าง และ 3) ปัญหาเฉพาะของภาครัฐซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

3.2 ปัญหาที่เป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาทในงานก่อสร้าง

ในการศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาทในงานก่อสร้าง ได้ใช้ข้อมูลจาก 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) การใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้คำถามในลักษณะเปิดให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่มักเป็นสาเหตุแห่งการเกิดข้อพิพาท ซึ่งกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านอนุญาตตุลาการมาเป็นเวลามากกว่า 5 ปี โดยกลุ่มผู้ได้รับการสัมภาษณ์มีดังนี้ อนุญาตตุลาการที่เป็นวิศวกรจำนวน 5 ท่าน อนุญาตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย 2 ท่าน รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง 1 ท่าน นิติกร 3 ท่าน ผู้ให้บริการอนุญาตตุลาการของสำนักงานอนุญาตตุลาการ 3 ท่าน 2) กรณีพิพาทจากสำเนาคำชี้ขาดเฉพาะที่เป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐ/รัฐวิสาหกิจกับเอกชนโดยนำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 17 กรณีศึกษา

3.2.1 ปัญหาที่มักเป็นสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทที่พบจากการสัมภาษณ์

ในการศึกษาข้อมูล โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำประเด็นปัญหาที่มักได้รับการกล่าวถึงมาจัดทำเป็นตารางแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มักเป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาท ซึ่งประเด็นไหนที่ได้รับการกล่าวถึงจากผู้ถูกสัมภาษณ์หลายท่านก็จะพบว่ามีความถี่สูง โดยแสดงเป็นค่าร้อยละของจำนวนทั้งหมดของผู้ได้รับการสัมภาษณ์ซึ่งแสดงไว้ในช่องสุดท้ายของตาราง

ในประเด็นปัญหาที่มักเป็นสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทที่พบจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสามารถทำการสรุปได้ดังตารางที่ 3.1 โดยพบว่าปัญหาที่มักจะเป็นสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทในงานก่อสร้างที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดเกิดจากปัญหาความล่าช้าในการทำงานทำให้มีการเรียกร้องค่าเสียหายเกิดขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบ และมีงานลด งานเพิ่มเกิดขึ้น ส่วนสาเหตุที่ได้รับการกล่าวถึงรองมาเป็นอันดับสองคือ สาเหตุจากการที่สัญญาเขียนขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไม่ชัดเจน และอันดับสามคือ การดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสาเหตุทั้งสามอันดับนี้มีความถี่ที่ได้รับการกล่าวถึงเกิน 50% ส่วนสาเหตุในเรื่องอื่นๆ ที่ได้รับการกล่าวถึงก็จะมีความถี่กระจายกันไป ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นธรรมชาติของงานก่อสร้างที่มักเกิดปัญหาที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปแล้วแต่ลักษณะและประเภทของงานก่อสร้าง จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้จะมีข้อจำกัดของข้อมูลที่ได้รับคือปัญหาต่างๆที่จะได้รับการกล่าวถึงขึ้นอยู่กับปัจจัยของตัวผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าช่วงเวลาที่ทำกรสัมภาษณ์ ท่านนั้นอาจกำลังให้ความสนใจในปัญหานั้นๆอยู่ หรือปัญหานั้นมักเป็นปัญหาที่ได้พบเจอบ่อยครั้ง ดังนั้นในสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทที่รวบรวมได้ในแต่ละข้อแม้ว่าจะมีความถี่ในการกล่าวถึงมากหรือน้อยก็ควรได้รับความสนใจในการนำมาพิจารณาเพื่อทำการวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันมิให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นหรือเมื่อปัญหานั้นได้เกิดขึ้นแล้วก็สามารถมีวิธีการในการยุติปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในบทที่ 4

และเพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์กรณีพิพาท แนวทางในการป้องกันการเกิดกรณีพิพาท แนวทางในการแก้ไขกรณีพิพาท และแนวทางในการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความชัดเจนยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสำเนาคำชี้ขาดเพื่อทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางการตัดสินกรณีพิพาทของอนุญาโตตุลาการต่อไปในหัวข้อ 3.2.2

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มักเป็นสาเหตุแห่งการเกิดข้อพิพาท

สาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาท	ผู้แสดงความคิดเห็น	อนุญาตตุลาการที่เป็นวิศวกร (5)	อนุญาตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย (2)	นิติกร (3)	ผู้ใช้บริการอนุญาตตุลาการฝ่ายรัฐ (3)	ร้อยละของจำนวนทั้งหมด 13 คน
1) สัญญาเขียนขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไม่ชัดเจน		4	1	2	3	77
2) มีการปิดบังซ่อนเร้นงานบางอย่างเอาไว้ในการทำสัญญา		3	1		1	38
3) นักออกแบบไม่เห็นสภาพพื้นที่ก่อสร้างจริง		3			2	38
4) การทำงานของผู้รับจ้าง		1		3	1	30
5) สัญญาของรัฐมักจะเขียนแบบนามธรรม		3				23
6) สัญญาไม่ใช่แบบมาตรฐานทั่วไป		1			2	23
7) การออกแบบไม่ได้พิจารณาข้อกำหนด เทศบัญญัติ และสิทธิต่างๆ			2			15
8) ปัญหาความล่าช้าในการทำงานและการเรียกร้องค่าเสียหาย						
เนื่องจาก						
8.1) การแก้ไข เปลี่ยนแปลง เพิ่ม-ลดงาน		5	1	3	3	92
8.2) การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้		4	2	2		62
8.3) การส่งมอบพื้นที่ทำงานมีความล่าช้า		2		2	2	46
8.4) งานต้องเกี่ยวข้องกับผู้รับจ้างหลายรายในพื้นที่เดียวกัน		3	1		2	46
8.5) มีการคำนวณปริมาณงานผิดพลาด		2		2	1	38
8.6) ผู้รับเหมารายย่อยล่าช้า		2			1	23
8.7) การขาดแคลนวัสดุก่อสร้าง					1	8
8.8) ปัญหาทางเศรษฐกิจบริษัทขาดสภาพคล่องทางการเงิน				1		8

3.2.2 ปัญหาที่เป็นสาเหตุของการเกิดกรณีพิพาทที่พบจากการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากสำเนาคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ

ซึ่งจากการเก็บข้อมูลกรณีพิพาทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึง 2543 ในกรณีพิพาทที่ทางสำนักงานอนุญาตตุลาการได้ทำการเก็บรวบรวมเข้าแฟ้มและมีผลเป็นคำชี้ขาดที่ไม่มีการตกลง

ประนีประนอมกันซึ่งเป็นคดีระหว่างฝ่ายรัฐ/รัฐวิสาหกิจ กับฝ่ายเอกชนและเป็นข้อพิพาททางการก่อสร้าง สามารถทำการรวบรวมได้ทั้งหมดจำนวน 17 กรณีพิพาท ซึ่งใน 17 กรณีพิพาทนั้นพบว่าเป็นกรณีพิพาทที่รัฐเป็นฝ่ายเสนอข้อพิพาทจำนวน 3 คดี และรัฐเป็นฝ่ายถูกร้องจำนวน 14 คดี โดยรัฐเป็นฝ่ายชนะ 5 คดี เป็นฝ่ายแพ้ 12 คดี ตามตารางที่ 3.2 และจากตารางจะสังเกตเห็นว่าเอกชนส่วนใหญ่มักจะเป็นฝ่ายที่เสนอข้อพิพาทและมักจะเป็นฝ่ายที่ชนะคดี คือ เอกชนเป็นฝ่ายเสนอข้อพิพาท 14 ครั้ง และชนะในข้อพิพาท 12 ครั้ง ส่วนรัฐเป็นฝ่ายเสนอข้อพิพาท 3 ครั้ง และชนะในข้อพิพาท 5 ครั้ง จึงอาจกล่าวได้ว่าถ้าฝ่ายใดเป็นฝ่ายเสนอข้อพิพาทฝ่ายนั้นจะมีแนวโน้มในการที่จะชนะคดีมากกว่า

(*หมายเหตุ เนื่องจากคำชี้ขาดในกระบวนการอนุญาโตตุลาการมักเป็นในลักษณะของการสมประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ดังนั้นในการนิยามคำว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะในงานวิจัยนี้จึงหมายถึงการที่คำชี้ขาดมีความใกล้เคียงกับข้อเรียกร้องของฝ่ายนั้นมากที่สุด)

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงข้อมูลฝ่ายเสนอข้อพิพาทและฝ่ายที่ชนะคดี

กรณีศึกษาที่	เรื่อง	ฝ่ายเสนอข้อพิพาท	ฝ่ายที่ชนะคดี
1	สัญญาจ้างเหมาออกแบบรวมก่อสร้างโครงการทางด่วน	เอกชน	เอกชน
2	ผิดสัญญาก่อสร้าง	รัฐ	รัฐ
3	ผิดสัญญาก่อสร้าง	เอกชน	เอกชน
4	ผิดสัญญาโครงการทางด่วน	เอกชน	เอกชน
5	ผิดสัญญาก่อสร้างโครงการทางด่วน	เอกชน	เอกชน
6	จ้างทำของ	เอกชน	เอกชน
7	สัญญาเบี่ยงปรับ	เอกชน	เอกชน
8	สัญญาโครงการทางด่วน	เอกชน	เอกชน
9	สัญญาก่อสร้าง	เอกชน	เอกชน
10	สัญญาจ้างก่อสร้าง	รัฐ	รัฐ
11	ผิดสัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง	เอกชน	เอกชน
12	ผิดสัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง	เอกชน	เอกชน
13	สัญญาจ้างทำของ (ต่อเติมอาคาร)	เอกชน	เอกชน
14	ผิดสัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง	เอกชน	รัฐ
15	ผิดสัญญาจ้าง	รัฐ	เอกชน
16	สัญญาจ้าง	เอกชน	รัฐ
17	ผิดสัญญาว่าจ้างก่อสร้างระบบชลประทานในแปลงนา	เอกชน	รัฐ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการวิเคราะห์ลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการป้องกันการเกิดกรณีพิพาท ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษากรณีพิพาท 17 กรณีตัวอย่างที่ได้เกิดขึ้นจริงจากสำเนาคำชี้ขาดมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการหาวิธีการป้องกันการเกิดกรณีพิพาทซ้ำเดิมหรือถ้าไม่สามารถป้องกันได้ก็สามารถมีวิธีการแก้ปัญหาโดยการเรียนรู้จากวิธีการที่อนุญาโตตุลาการได้เคยใช้ในการทำคำชี้ขาด

กรณีศึกษาที่ 1 เป็นกรณีการก่อสร้างทางซึ่งมีการพิพาทกันเรื่องการขอปรับวันกำหนดแล้วเสร็จ และการขอปรับราคางานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสาเหตุเริ่มมาจากการที่เจ้าของโครงการส่งมอบพื้นที่ให้ใช้ดำเนินการก่อสร้างล่าช้า มีการอนุมัติแบบก่อสร้างล่าช้ารวมทั้งมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบบ่อยประปรายกับการอ้างเรื่องปัญหาจากภัยธรรมชาติ (ฝนตก น้ำท่วม) ซึ่งในการทำคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการพิจารณาจากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นกรณีๆว่ามีเหตุใดบ้างสมควรได้รับการขยายเวลา ขยายเท่าไร มีเหตุไหนที่สมควรได้รับการปรับราคา งานที่ปรับเท่าไร มีการดำเนินการถูกต้องตามสัญญาและตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งกรณีพิพาทนี้อนุญาโตตุลาการเป็นนักกฎหมายทั้งคณะแต่ในการพิพาทมีประเด็นพิพาทในเรื่องทางเทคนิคการก่อสร้างรวมอยู่ด้วยซึ่งในการวินิจฉัยกระทำโดยการฟังจากการนำสืบของพยานรวมทั้งพยานที่เป็นวิศวกรที่ปรึกษาของโครงการก่อสร้างทางแห่งนี้ด้วย

จากที่ได้ทำการศึกษาพบว่ากรณีศึกษานี้เป็นโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่มีเงินลงทุนสูง การดำเนินการต่างๆเพื่อให้สามารถทำการก่อสร้างได้ต้องเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายและหลายหน่วยงานในการขออนุมัติในเรื่องต่างๆซึ่งทำให้การทำข้อตกลงกับฝ่ายต่างๆมีผลเกี่ยวพันสืบเนื่องโยงโยมีผลกระทบต่อทั้งระบบ ประกอบกับสัญญาที่ทำเป็นสัญญาแบบจ้างเหมาเบ็ดเสร็จ (Turnkey) ซึ่งหน่วยงานรัฐไม่เชี่ยวชาญ(ข้อเท็จจริงจากอัยการท่านหนึ่ง) จึงเป็นการยากที่จะทำการวางแผนในการดำเนินการต่างๆได้อย่างไม่มีอุปสรรค ดังนั้นในกรณีศึกษานี้จึงมีบทเรียนที่น่าสนใจเพื่อระมัดระวังในการดำเนินการก่อสร้างในโครงการต่อไปในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ในเรื่องการทำสัญญา เงื่อนไขต่างๆที่คู่สัญญามีการเจรจาต่อรองกันหากจะให้ให้มีผลผูกพันคู่สัญญาควรกำหนดไว้ในสัญญาให้ครบถ้วนชัดเจน
- 2) งานที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายควรมีการเตรียมการ วางแผน และทำการตกลงกันอย่างรอบคอบถึงสิทธิหน้าที่ และความเกี่ยวข้องต่างๆของแต่ละฝ่ายซึ่งจะมีผลกระทบในด้านเวลารวมไปถึงการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) ในการแก้ไขข้อพิพาทโดยใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการมีข้อควรคำนึงถึงในการแต่งตั้งบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ คือ ควรเลือกคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นอนุญาโตตุลาการโดยพิจารณาจากประเด็นที่พิพาทเป็นสำคัญ จากที่ได้ศึกษากรณีพิพาทนี้พบว่า การที่อนุญาโตตุลาการเป็นนักกฎหมายทั้งคู่จะทำให้มีข้อเสียคือ การไม่สามารถทราบข้อเท็จจริงทางเทคนิคการก่อสร้างได้ด้วยตนเองต้องพิจารณาจากการสืบพยานเอกสารและพยานบุคคล ซึ่งอาจทำให้คำตัดสินเกิดความไม่เป็นธรรมได้ถ้าการสืบพยานไม่มีประสิทธิภาพ และคำตัดสินอาจไม่ตรงตามลักษณะการปฏิบัติทางการก่อสร้างอย่างแท้จริง

4) ในเรื่องการแสดงเจตนา โดยได้ข้อควรระวังถึงในเรื่องการเรียกร้องค่าเสียหายว่าถ้าต้องการที่จะเรียกร้องค่าเสียหายแต่มีเหตุที่ทำให้ยังไม่สามารถคิดคำนวณค่าเสียหายนั้นได้ก็ควรจะทำกรแจ้งสงวนสิทธิไว้ก่อนเพื่อเป็นการแสดงเจตนาให้ผู้สัญญาทราบซึ่งจะเป็นการลดปัญหาที่จะเกิดต่อไปในอนาคต

กรณีศึกษาที่ 2 เป็นกรณีการก่อสร้างสะพานซึ่งมีการพิพาทกันเรื่องการเรียกค่าเสียหาย และได้มีการบอกเลิกสัญญาข้างก่อนการก่อสร้างจะแล้วเสร็จ ซึ่งปัญหาที่เป็นชนวนเหตุแห่งการพิพาทได้เกิดขึ้นตั้งแต่การเริ่มต้นของคำเนิการก่อสร้างคือตั้งแต่มีการเซ็นสัญญาโดยที่ยังไม่มีแบบแปลนแนบท้ายในสัญญาจ้าง เหตุต่อมาคือผู้รับจ้างเริ่มงานล่าช้าเนื่องจากเจ้าของงานไม่มาทำการชี้จุดก่อสร้าง เมื่อจะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ก่อสร้างชาวบ้านก็ไม่ให้ความสะดวกในการเข้าพื้นที่ ต่อมามีปัญหาภัยธรรมชาติทำให้ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อได้(ฝนตก น้ำท่วม ชุงกระแทกนั้งร้านเสียหาย) ปัญหาแบบแปลนกันสัญญาจ้างไม่ตรงกัน ปัญหาผู้รับจ้างไม่ดำเนินการตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจการจ้าง ปัญหาการไม่มีผู้ควบคุมงาน ปัญหาการทำกรก่อสร้างผิดไปจากแบบ และเมื่อมีเหตุสุดวิสัยผู้รับจ้างก็ไม่แจ้งเป็นหนังสือภายในระยะเวลาที่กำหนด อนุญาโตตุลาการจึงตัดสินให้ผู้รับจ้างจ่ายค่าเสียหายตามที่อนุญาโตตุลาการได้กำหนดรวมทั้งค่าปรับเนื่องจากงานล่าช้าและคืนเงินค่าจ้างที่ผู้ว่าจ้างได้จ่ายไปแล้วเนื่องจากสะพานที่สร้างไปใช้การไม่ได้เลย ซึ่งในการวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการก็ได้ให้ความเห็นใจผู้รับจ้างอยู่หลายประการ คือ การดำเนินการเป็นในลักษณะช่วยเหลือราชการ มีการเซ็นสัญญาทั้งยังไม่มีแบบแปลนแนบท้ายสัญญา แบบกับสัญญามีความขัดแย้งกัน ปัญหาการชี้จุดก่อสร้างและอุปสรรคจากธรรมชาติ

จากกรณีศึกษานี้จึงได้บทเรียนในการป้องกันการเกิดปัญหาในโครงการก่อสร้างอื่นๆ ในเรื่องก่อนที่จะมีการเซ็นสัญญาจ้างผู้รับจ้างควรจะต้องทำการศึกษาสภาพพื้นที่ก่อสร้าง สถิติของสภาพภูมิอากาศ ปัญหาชาวบ้านในพื้นที่ และรายละเอียดของแบบแปลนให้เรียบร้อยก่อนทำสัญญา โดยไม่ควรรีบทำสัญญาจ้างขณะที่ยังไม่ทราบข้อมูลใดๆ มิฉะนั้นปัญหาต่างๆก็จะเกิดขึ้นตามมามากมายซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดผลเสียกับทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายผู้ว่าจ้างก็ไม่ใช่สิ่งก่อสร้างตามที่ต้องการ ส่วนผู้รับจ้างก็ต้องจ่ายค่าเสียหายให้ผู้ว่าจ้าง

กรณีศึกษาที่ 3 เป็นกรณีการก่อสร้างอาคารซึ่งเมื่อได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จปรากฏว่ามีค่างานเพิ่มผู้รับจ้างจึงทำหนังสือขอรับเงินดังกล่าว แต่ปรากฏว่าคู่กรณีและสำนักงานประมาณปฏิเสศการจ่ายเงินโดยอ้างว่าสัญญาไม่ได้ระบุไว้ ซึ่งกรณีพิพาทนี้มีสาเหตุมาจากการเขียนสัญญาไม่รัดกุมชัดเจน และไม่ได้รับระบุโดยชัดเจน แต่ได้แนบสูตรการปรับราคาเอาไว้ท้ายแบบสัญญาจ้างซึ่งอนุญาโตตุลาการได้ทำการตัดสินโดยดูพฤติการณ์และเห็นว่าคู่สัญญาที่มีวัตถุประสงค์จะให้เขียนสัญญาแบบปรับราคาได้จึงให้คู่กรณีรับผิดชอบตามสัญญาพร้อมดอกเบี้ย

จากกรณีศึกษานี้พบว่าปัญหาเกิดจากการเขียนสัญญาไม่รัดกุมชัดเจนทำให้เกิดการพิพาทขึ้นเนื่องจากในการดำเนินงานกับทางราชการต้องมีหลักฐานเป็นตัวหนังสืออย่างชัดเจนแม้จะทราบกันโดยนัยก็ไม่อาจดำเนินการได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยอำนาจของอนุญาโตตุลาการในการตัดสินเนื่องจากมีความเป็นกลางและรวดเร็วกว่าการใช้กระบวนการศาลประกอบกับทางราชการมีระเบียบปฏิบัติรองรับให้สามารถปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการได้

กรณีศึกษาที่ 4 เป็นการก่อสร้างทางซึ่งมีการพิพาทในเรื่องที่เจ้าของโครงการจ่ายเงินงวดให้ผู้รับจ้างล่าช้ากว่าที่กำหนดในสัญญา โดยมีเหตุผลว่าในการเบิกจ่ายเงินมีระเบียบปฏิบัติของทางราชการซึ่งต้องใช้เวลารตรวจสอบเอกสาร การจ่ายเงินบางงวดตรงกับวันหยุดราชการ ประกอบกับยังไม่ได้รับเงินจากแหล่งเงินทุนจึงไม่สามารถจ่ายเงินงวดได้ตรงตามวันที่กำหนดในสัญญา อนุญาโตตุลาการได้วินิจฉัยให้ผู้ว่าจ้างจ่ายดอกเบี้ยที่คิดนัดในการจ่ายเงินล่าช้าตามสัญญาเฉพาะงวดที่ผู้รับจ้างมีการสงวนสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ยเอาไว้

ในกรณีศึกษานี้พบว่าปัญหาเกิดจาก สัญญาการจ่ายเงินระหว่างนายทุนให้เจ้าของโครงการ และสัญญาการจ่ายเงินระหว่างเจ้าของโครงการให้ผู้รับจ้าง ได้กำหนดวันเป็นวันเดียวกันซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากโดยเฉพาะเมื่อต้องทำงานกับทางราชการซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบรายละเอียดจึงต้องใช้เวลา เป็นผลให้เกิดความล่าช้าในการจ่ายเงินในแต่ละงวดที่เจ้าของโครงการต้องจ่ายให้ผู้รับจ้างจนเป็นสาเหตุของการพิพาท ดังนั้นในกรณีพิพาทนี้จึงมีข้อควรระวังในเรื่องของการร่างสัญญาที่ผู้ร่างสัญญาควรจะทำการศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติด้วย ซึ่งสัญญาควรจะร่างและได้รับการตรวจสอบจากผู้ที่มีประสบการณ์ และมีข้อควรระวังจากกรณีศึกษานี้อีกหนึ่งเรื่องคือในเรื่องของการสงวนสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 381 วรรค 3 ซึ่งผู้รับจ้างมิได้ทำการใดที่แสดงว่าเป็นการสงวนสิทธิในการเรียกดอกเบี้ยจากเจ้าของโครงการเนื่องจากการจ่ายเงินงวดที่ 1-9 ล่าช้าจึงไม่อาจเรียกดอกเบี้ยในงวดดังกล่าวได้

กรณีศึกษาที่ 5 เป็นการก่อสร้างทางโดยมีประเด็นพิพาทว่าเจ้าของโครงการจะต้องทำการคืนหนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาของธนาคารให้ผู้รับจ้างเมื่อใด โดยในสัญญากล่าวว่า เมื่อบริษัท ก เห็นว่าการก่อสร้างแล้วเสร็จให้แจ้งเป็นหนังสือไปยังวิศวกรอิสระโดยให้ถือว่าหนังสือดังกล่าวเป็นการร้องขอให้วิศวกรอิสระออกหนังสือรับรองความแล้วเสร็จของงาน และจะคืนหลักประกันส่วนนี้เมื่องานก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดใช้งานได้ แต่เมื่องานแล้วเสร็จตามสัญญา วิศวกรอิสระได้ออกหนังสือรับรองว่าทางสามารถเปิดใช้เป็นทางสาธารณะได้อย่างปลอดภัย ซึ่งเจ้าของโครงการกล่าวว่าไม่ใช่หนังสือรับรองการก่อสร้างแล้วเสร็จจึงยังไม่คืนหนังสือค้ำประกัน ซึ่งในการวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการก็ได้พิจารณาจากพฤติการณ์ของเจ้าของโครงการพบว่าได้เปิดใช้ทางแล้วแต่ยังไม่คืนหนังสือค้ำประกันจึงเป็นการผิดสัญญาต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

จากกรณีศึกษานี้พบว่าสาเหตุของการพิพาทเกิดจากการเขียนสัญญาไม่ชัดเจนรัดกุมเพียงพอในเรื่องเงื่อนไขของการคืนหนังสือค้ำประกัน ทำให้มีการตีความไม่ตรงกัน โดยแต่ละฝ่ายก็ตีความตามที่ตนเข้าใจ โดยเฉพาะเมื่อกต้องทำงานกับทางรัฐตัวหนังสือยิ่งเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากทางเจ้าหน้าที่ไม่อาจดำเนินการใดได้ถ้าไม่แน่ใจว่าถูกต้องตรงตามสัญญา ฉะนั้นในการทำสัญญาจึงควรเขียนข้อความให้ชัดเจนในเงื่อนไขต่างๆ และในกรณีที่ต้องมีการตีความเกิดขึ้นก็ควรระบุผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อให้การพิพาทจบโดยเร็วโดยไม่ต้องเป็นคดีความและเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นซึ่งกรณีนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมให้ธนาคารเพิ่มเนื่องจากคืนหนังสือค้ำประกันเลยระยะเวลาที่ธนาคารกำหนด

กรณีศึกษาที่ 6 เป็นการก่อสร้างฝายน้ำล้นซึ่งผู้รับจ้างได้ทำการงานตามสัญญาจ้างและแบบวิธีการที่ผู้ว่าจ้างกำหนด แต่ต่อมามีปัญหาเนื่องจากสภาพพื้นที่ก่อสร้างที่ไม่อาจสร้างได้โดยใช้แบบแปลนเดิมและงบประมาณเท่าเดิม จึงเกิดการพิพาทกันขึ้นจนต้องมีการบอกเลิกสัญญา อนุญาโตตุลาการจึงได้ชี้ขาดให้ทั้งสองฝ่ายกลับสู่สถานะสภาพเดิม โดยอ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรค 1 และ 3 คือผู้ว่าจ้างต้องชดใช้ค่าการงานที่ผู้รับจ้างได้ทำไป และเนื่องจากผู้ว่าจ้างไม่ได้จ้างผู้รับเหมารายใหม่มาดำเนินการต่อจึงไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มผู้ว่าจ้างจึงไม่อาจเรียกร้องค่าใช้จ่ายใดๆจากผู้รับจ้างได้

จากกรณีศึกษานี้พบว่าสาเหตุของปัญหาเกิดจากการที่ไม่ได้ทำการศึกษาสภาพทางธรณีวิทยาของสถานที่ก่อสร้างรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินการก่อสร้างให้รอบคอบก่อนที่จะทำการเซ็นสัญญา เมื่อลงมือทำการก่อสร้างไปจึงเกิดปัญหาไม่อาจสร้างได้ตามสัญญาจนเกิดความเสียหายขึ้นกับทั้งสองฝ่าย คือ เงินที่ผู้รับจ้างได้รับการชดใช้ไม่คุ้มกับการงานที่ได้ดำเนินการไป ส่วนผู้ว่าจ้างก็เสียเงินไปและไม่ได้ใช้ประโยชน์ในงานก่อสร้างเนื่องจากยังสร้างไม่เสร็จ

กรณีศึกษาที่ 7 เป็นการก่อสร้างอาคารซึ่งมีการแบ่งการจ่ายเงินออกเป็น 10 งวด ซึ่งกรณีพิพาทเกิดในเรื่องการจ่ายเงินงวดสุดท้ายจนเป็นเหตุให้ผู้รับจ้างบอกเลิกสัญญา โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างของเจ้าของโครงการให้ผู้รับจ้างดำเนินการก่อสร้างอีก 7 รายการให้เสร็จก่อนจึงจะจ่ายเงินงวดที่ 9 ให้ โดยให้เหตุผลว่าเหลืองานในงวดสุดท้ายมากเกรงว่าถ้าจ่ายเงินแล้วผู้รับจ้างจะไม่ทำงานต่อ ซึ่งจากการนำสืบพบว่างานทั้ง 7 รายการไม่ใช่งานที่ต้องทำให้เสร็จในงวดที่ 9 ดังนั้นผู้ว่าจ้างจึงเป็นฝ่ายผิดสัญญา ผู้รับจ้างจึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาโดยชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 แต่สัญญาไม่ได้กำหนดในเรื่องการบอกเลิกสัญญาโดยผู้รับจ้าง อนุญาโตตุลาการจึงให้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391

จากกรณีพิพาทนี้พบว่ากรณีที่ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายเงินในงวดที่ 9 โดยเกรงว่าผู้รับจ้างจะหนีงาน จึงตกเป็นฝ่ายผิดสัญญาและในที่สุดอนุญาโตตุลาการก็ตัดสินให้ต้องจ่ายเงินงวดที่ 9 ให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาอยู่ดีอีกทั้งงานก่อสร้างก็ดำเนินการไม่แล้วเสร็จเพราะมีการบอกเลิกสัญญาก่อนซึ่งทำให้เกิดผลเสียแก่ฝ่ายผู้ว่าจ้างแทนที่ผลเสียจะตกเป็นของฝ่ายผู้รับจ้าง เช่น กรณีทำงานเสร็จไม่ทันหรือไม่แล้วเสร็จผู้รับจ้างก็จะถูกปรับตามสัญญา เป็นต้น

กรณีศึกษาที่ 8 เป็นการก่อสร้างทาง ซึ่งปัญหาเกิดจากมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยการย้ายเสาตอม่อของทางในแบบเดิมที่ปักอยู่กลางคลองย้ายมาปักริมคลองแทน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง แต่เมื่อมีการหารือไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดก็มีความเห็นว่าการแก้ไขดังกล่าวไม่ถือเป็นเหตุการณ์ตามข้อยกเว้นในสัญญาเป็นผลทำให้ผู้ว่าจ้างปฏิเสธค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นเงินหลายล้านบาท ซึ่งอนุญาโตตุลาการได้พิจารณาว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่เข้าข้อยกเว้นตามสัญญาและแม้จะเป็นสัญญาสัมปทานแต่ผู้รับจ้างจะรับภาระค่าก่อสร้างทั้งหมดเฉพาะที่กำหนดในสัญญาเท่านั้นไม่ใช่ต้องรับภาระโดยไม่มีขอบเขตจำกัด ดังนั้นผู้ว่าจ้างจึงต้องชดเชยค่าการงานที่เพิ่มขึ้นและดอกเบี้ยระหว่างผิคนัดชำระหนี้

จากกรณีพิพาทนี้พบว่าในการให้คำปรึกษาของผู้ที่เป็นนักกฎหมายซึ่งไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของเทคนิควิธีการก่อสร้าง จึงไม่ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนตำแหน่งของเสาตอม่อ ประกอบกับการที่โครงการที่จะรักษาประโยชน์ของรัฐให้มากที่สุดตามตำแหน่งหน้าที่จึงให้ความเห็นดังกล่าวในข้างต้น ทำให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นซึ่งเป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการระงับข้อพิพาทที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรป้องกันการเกิดกรณีพิพาทในเรื่องการเขียนสัญญาที่ต้องมีการตีความ โดยควรให้ผู้ที่มีประสบการณ์ทางงานก่อสร้างร่วมให้คำปรึกษากับนักกฎหมาย

กรณีศึกษาที่ 9 เป็นการก่อสร้างเขื่อน ซึ่งได้มีการดำเนินการก่อสร้างและส่งมอบงานถูกต้องทุกงวดงาน จนมาถึงงวดงานสุดท้ายที่การก่อสร้างได้เสร็จและต้องทำการทดสอบ เมื่อบรรจุน้ำจนเต็มเขื่อนก็เกิดปฏิกิริยาตอบสนองแรงดันของน้ำขึ้นจึงต้องรีบระบายน้ำออกเพราะเกรงว่าจะเกิดอันตราย และทางฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ตัดสินใจว่าผู้รับจ้างก่อสร้างไม่ดี ซึ่งเมื่ออนุญาตตุลาการได้ทำการเดินเผชิญสืบประกอบคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญแล้วพบว่าการก่อสร้างมีความถูกต้องตามสัญญาและโครงสร้างมีความปลอดภัย ส่วนที่มีการรั่วซึมก็ได้พิจารณาว่าให้ทำการซ่อมแซมตามสัญญา แต่ไม่ใช้การเสริมโครงสร้างซึ่งจะถือว่าเป็นงานเพิ่ม

จากกรณีพิพาทนี้พบว่าฝ่ายผู้ว่าจ้างซึ่งไม่มีความเชี่ยวชาญทางเทคนิคการก่อสร้างจึงตัดสินใจให้ดำเนินแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีที่เกินขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้างและถือว่าเป็นงานเพิ่มผู้รับจ้างจึงโต้แย้งจนเกิดเป็นกรณีพิพาทขึ้น ซึ่งถ้าในการให้คำปรึกษาทางด้านวิศวกรรมกระทำโดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญก็จะสามารถให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

กรณีศึกษาที่ 10 เป็นการก่อสร้างบ้านพักจำนวน 8 หลัง ซึ่งคณะกรรมการตรวจการจ้างได้สั่งให้ผู้รับจ้างตอกเสาเข็มเพิ่มนอกเหนือจากแปลน 200 ต้น โดยไม่ได้ขยายเวลาหรือเพิ่มเงินค่าจ้างและผู้รับจ้างก็มีโต้แย้งอะไร ต่อมาผู้รับจ้างหยุดก่อสร้างจนพ้นกำหนดเวลาและยังสร้างไม่แล้วเสร็จผู้ว่าจ้างจึงได้มีการบอกเลิกสัญญาโดยมีเงินค้างจ่ายแก่ผู้รับจ้างอีกจำนวนหนึ่ง ต่อมาผู้ว่าจ้างได้ทำการประกวดราคาใหม่เพื่อดำเนินการก่อสร้างในงานส่วนที่เหลือ อนุญาตตุลาการได้พิจารณาว่าผู้รับจ้างไม่ได้แสดงเจตนาที่จะเรียกค่าเสาเข็มตั้งแต่ต้นจึงไม่ต้องจ่ายค่าเสาเข็มแก่ผู้รับจ้าง และที่ผู้ว่าจ้างไม่ยอมจ่ายเงินค่าก่อสร้างที่ค้างจ่ายโดยอ้างว่าเงินส่วนนี้ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/34(1) แต่อนุญาตตุลาการพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 344 ว่าสิทธิเรียกร้องของผู้ว่าจ้างยังมีอยู่จึงไม่อาจนึกถึงแต่สิทธิของตนได้เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาจึงต้องชดใช้ให้ผู้รับจ้างตามควร โดยให้นำมาหักกับความเสียหายของผู้ว่าจ้าง

จากกรณีพิพาทนี้อนุญาตตุลาการเป็นนักกฎหมายจึงทำการวินิจฉัยโดยยึดกฎหมายเป็นหลักซึ่งก็สามารถนำมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในงานก่อสร้างนี้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้ที่ทำการงานก่อสร้างจึงควรทราบหลักของกฎหมายในมาตราที่มีความเกี่ยวข้องเอาไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐานเบื้องต้นในการปฏิบัติงานต่อไป

กรณีศึกษาที่ 11 เป็นการก่อสร้างอาคารโดยมีการจ้างผู้รับเหมาหลายรายร่วมกันทำงาน ซึ่งข้อพิพาทเกิดจากการที่ผู้รับจ้างที่เป็นผู้เสนอข้อพิพาทส่งมอบงานล่าช้าทำให้ผู้ว่าจ้างหักเงินค่าจ้างจากงานงวดสุดท้ายไว้จำนวนหนึ่งจนเกิดเป็นกรณีพิพาท ซึ่งจากการนำสืบพบว่าความล่าช้ามีสาเหตุมาจากมีการเปลี่ยนแปลงแบบบ่อยครั้ง และการไม่สามารถเข้าดำเนินการในพื้นที่ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเนื่องจากต้องรอให้ผู้รับเหมางานระบบมาดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์ให้เสร็จก่อน อนุญาโตตุลาการได้พิจารณาว่าในเหตุของความล่าช้าผู้รับจ้างก็มีส่วนผิดด้วย ดังนั้นจึงให้คำนวณค่าปรับเนื่องจากความล่าช้าเฉพาะส่วนที่ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบและให้ทำการหักออกจากเงินที่ผู้ว่าจ้างได้ยึดหน่วงไว้และให้ผู้ว่าจ้างคืนเงินส่วนที่หักเกินแก่ผู้รับจ้างพร้อมดอกเบี้ย

จากกรณีศึกษานี้พบว่าปัญหาความล่าช้าที่เกิดขึ้นมีทั้งส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้าง แต่ก็ไม่มีการแยกแยะความรับผิดชอบโดยเหมาว่าเป็นความผิดของผู้รับจ้างทั้งหมด ความไม่เป็นธรรมจึงเกิดขึ้นจนเกิดเป็นกรณีพิพาท เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นก่อนที่จะมีการตัดสินค่าชดเชยต่างๆ จึงควรได้รับการพิจารณาจากผู้มีความเชี่ยวชาญก่อน

กรณีศึกษาที่ 12 เป็นการก่อสร้างอาคารซึ่งผู้รับจ้างยังไม่จ่ายเงินค่าจ้างงวดสุดท้ายเนื่องจากพบว่างานมีความเสียหายและล่าช้า ซึ่งความล่าช้ามีบางส่วนเป็นความรับผิดชอบของผู้รับจ้างบางส่วนเกิดจากผู้ว่าจ้างสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบ ส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากผู้รับจ้างรายอื่นเพราะผู้ว่าจ้างได้จ้างผู้รับเหมารายอื่นทำงานในด้านอื่นของอาคารด้วย ดังนั้นอนุญาโตตุลาการจึงพิจารณาให้ผู้รับจ้างหักเงินค่าปรับเนื่องจากความล่าช้าในส่วนที่ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบตามสัญญาออกจากเงินค่าจ้างงวดสุดท้ายและให้คืนเงินส่วนที่เหลือพร้อมดอกเบี้ยแก่ผู้รับจ้าง

จากกรณีศึกษานี้พบว่ากรณีพิพาทเกิดขึ้นจากการที่ผู้ว่าจ้างไม่แยกแยะความรับผิดชอบโดยไม่พิจารณาก่อนที่จะทำการหักเงินค่าจ้างเป็นค่าปรับ ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นก่อนที่จะมีการตัดสินค่าชดเชยต่างๆ จึงควรได้รับการพิจารณาจากผู้มีความเชี่ยวชาญก่อน

กรณีศึกษาที่ 13 เป็นการต่อเติมอาคารเพิ่มขึ้น 1 ชั้น โดยในงานงวดที่ 1 ผู้ควบคุมงานฝ่ายผู้ว่าจ้างได้สั่งให้ผู้รับจ้างเพิ่มเสาโครงหลังคาอีก 2 ต้นโดยใช้เสาขนาดหนึ่ง แต่ผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามกลับใช้เสาอีกขนาดหนึ่ง โดยกล่าวว่ามีความแข็งแรงพอไม่จำเป็นต้องใช้เสาที่ผู้ควบคุมงานสั่ง ผู้ว่าจ้างจึงไม่ตรวจรับงานซึ่งต่อมาผู้ว่าจ้างก็ได้บอกเลิกสัญญา รับเงินประกันและไม่ชำระค่าจ้างงวดแรก และได้จ้างบริษัทผู้รับเหมารายอื่นเข้าดำเนินการต่อโดยมิได้เปลี่ยนเสาจากเดิมให้เป็นแบบที่ผู้ควบคุมงานต้องการในตอนแรก ซึ่งอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยว่าในประเด็นว่าเสามีความแข็งแรง

แรงพอหรือไม่และต้องใช้ขนาดใดผู้รับจ้างไม่มีอำนาจตัดสินใจเป็นอำนาจเด็ดขาดของผู้ควบคุมงาน ดังนั้นผู้รับจ้างจึงเป็นฝ่ายผิดสัญญา การที่ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายเงินงวดที่หนึ่งจึงเป็นการชอบและจึงมีอำนาจในการบอกเลิกสัญญา แต่ต่อมาผู้รับเหมารายใหม่ได้ทำการก่อสร้างงานต่อจากรายเดิม โดยไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงเสา ดังนั้นผู้ว่าจ้างจึงต้องชดใช้เงินตามสมควรแห่งการงานงวดที่หนึ่งแก่ผู้รับจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391

จากกรณีศึกษานี้พบว่ากรณีที่ผู้ควบคุมงานสั่งให้กระทำการงานเกินความจำเป็นซึ่งทำให้เกิดค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเพิ่มขึ้น แต่ผู้รับจ้างก็ไม่สามารถโต้แย้งเนื่องจากอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้ควบคุมงาน ดังนั้นผู้ควบคุมงานก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำให้เกิดข้อพิพาทขึ้น

กรณีศึกษาที่ 14 เป็นการสร้างคลองส่งน้ำ ซึ่งมีประเด็นเรื่องการขอต่ออายุสัญญาเนื่องจากผู้ว่าจ้างส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างให้ล่าช้า และเมื่อส่งมอบพื้นที่ให้ก็ตรงกับช่วงฤดูฝนไม่อาจก่อสร้างได้แต่ผู้ว่าจ้างไม่ขยายอายุสัญญาให้ ต่อมาผู้รับจ้างได้ขออุทธรณ์การต่ออายุสัญญาอีกครั้งโดยอ้างว่าได้ overhaul งานดินมากกว่าที่กำหนดในสัญญาเป็นจำนวนมากแต่วันที่ทำการอุทธรณ์ได้โดยกำหนดระยะเวลาที่สัญญาให้อุทธรณ์ไป 4 เดือนดังนั้นอนุญาโตตุลาการจึงให้การอุทธรณ์เป็นอันยุติ ส่วนเรื่องการ overhaul ดินได้ทำการวินิจฉัยโดยตีความจากสัญญาที่กำหนดให้ผู้รับจ้างต้อง overhaul งานดินซึ่งไม่ได้กำหนดปริมาณที่แน่นอนเอาไว้จึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามากเกินไป ส่วนในเรื่องฝนตกเมื่อดูจากปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนของช่วงเวลาที่อ้างพบว่ามีปริมาณต่ำกว่าปริมาณเฉลี่ยของเดือนที่ตรงกันในรอบ 30 ปี ฉะนั้นจึงไม่อาจอ้างได้

ประเด็นต่อมาที่มีการเปลี่ยนขนาดคันคลองจาก 6 เมตรเป็น 4.5 เมตร ทำให้เสียเวลาทำงานมากขึ้นเพราะเครื่องจักรขนและบดดินที่เตรียมไว้เป็นขนาดใหญ่ลบลสลักกันไม่สะดวก ซึ่งอนุญาโตตุลาการเห็นว่าไม่มีเหตุผลพอจะรับฟังเพื่อเอาผิดผู้ว่าจ้างเพราะคู่กรณีมีสิทธิสั่งเพิ่ม ลดงานได้ตามสัญญา

ประเด็นต่อมาผู้รับจ้างขอให้ชำระค่าวัสดุรองพื้นพวกหิน กรวด ทรายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการติดตั้งดินปิดเปิดและระบายน้ำ ซึ่งบริษัทที่ปรึกษาโครงการได้ยืนยันว่าในสัญญามีได้ระบุว่าต้องใช้วัสดุรองพื้นรอบดินปิดเปิดและระบายน้ำ อนุญาโตตุลาการจึงวินิจฉัยว่าผู้รับจ้างไม่ต้องชำระเงินค่าวัสดุดังกล่าว

ประเด็นต่อมาผู้รับจ้างเรียกร้องให้ผู้ว่าจ้างชำระเงินค่างานเพิ่มเนื่องจากดินจากบ่อขุดดินที่ผู้ว่าจ้างจัดเตรียมให้ไม่ได้มาตรฐานทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มอีกประมาณ 25 ล้านบาท อนุญาโตตุลาการพิจารณาจากสัญญาที่ระบุว่าผู้เข้าประกวดราคายอมรับว่าได้ตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างอย่างรอบคอบ และต้องยอมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นผลมาจากสภาพพื้นที่ก่อสร้างโดยไม่มีสิทธิได้รับเงินเพิ่ม ดังนั้นผู้ว่าจ้างจึงไม่ต้องชำระค่างานเพิ่มดังกล่าว

และคณะอนุญาโตตุลาการเห็นว่าข้อเรียกร้องของผู้เสนอข้อพิพาทขาดอายุความ 2 ปีตาม นัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/9 และ 193/34(7) โดยผู้เสนอข้อพิพาทส่ง มอบงานและให้ทนายทวงถามค่าจ้างครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนมกราคม 2531 และเริ่มคดี อนุญาโตตุลาการโดยยื่นเรื่องเมื่อ 21 เมษายน 2540 ซึ่งเป็นเวลาเกิน 2 ปี จึงให้ยกคำเสนอข้อพิพาท ของผู้ถูกรับจ้างทุกรายการ

จากกรณีพิพาทนี้วิเคราะห์ได้ว่าปัญหาเกิดจากการไม่เตรียมการต่างๆ ให้ดีก่อนทำสัญญา ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาคือการส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างล่าช้า การไม่สามารถทำงานได้เนื่องจาก ฝนตกและต้องทำการบดอัดดิน การทำงานขนดินมากเกินไปที่คาดไว้ การเปลี่ยนขนาดคันคลอง ซึ่งมีผลกระทบต่อเครื่องจักรที่เตรียมการไว้ทำให้ทำงานได้ล่าช้า การทำงานนอกเหนือจากที่สัญญา กำหนดจึงไม่ได้รับการชดเชยค่าใช้จ่าย การไม่ตรวจสอบสถานที่ก่อสร้างอย่างรอบคอบก่อนทำ สัญญาจึงไม่สามารถเรียกร้องค่าใช้จ่ายเพิ่มได้ อีกทั้งการไม่รับคำแนะนำดีทำให้คดีขาดอายุความจึง ไม่อาจเรียกร้องสิทธิใดๆ ได้

กรณีศึกษาที่ 15 เป็นการก่อสร้างอาคารประกอบโครงการอ่างเก็บน้ำ ซึ่งตามสัญญาได้ กำหนดให้ผู้รับจ้างจัดหาและติดตั้งประตุน้ำเหล็กหล่อแบบลิ้นคู่ตามหมายเลขมาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) ที่กำหนด แต่คู่กรณีได้นำเอาประตุน้ำเหล็กหล่อแบบลิ้นเดี่ยวที่มี มอก.อีกอย่างมาติดตั้งแทน โดยเหตุที่ไม่สามารถนำประตุน้ำตามสัญญามาติดตั้งได้เนื่องจากตั้งแต่มีการกำหนด มาตรฐานประตุน้ำดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดได้รับมาตรฐานนี้เลยและปัจจุบันมาตรฐานนี้ก็ได้ออกยกเลิก ไปแล้ว ซึ่งตั้งแต่ติดตั้งประตุน้ำแบบลิ้นเดี่ยวดังกล่าวเป็นระยะเวลากว่า 3 ปีก็ไม่ปรากฏปัญหาใดๆ ประกอบกับระยะเวลารับประกันการใช้งานของประตูในสัญญาคือ 1 ปี และโครงการอื่นของผู้ว่า จ้างก็กำหนดให้ใช้ประตุน้ำแบบลิ้นเดี่ยว อนุญาโตตุลาการจึงมีความเห็นว่าประตุน้ำที่ได้ติดตั้งก็มี คุณภาพดีไม่เกิดปัญหา การที่จะหาประตุน้ำตามสัญญาก็เป็นเหตุสุดวิสัย จึงให้ผู้ว่าจ้างพิจารณาให้ ประตุน้ำที่ผู้รับจ้างติดตั้งเป็นไปตามข้อกำหนดและระเบียบราชการต่อไป

จากกรณีพิพาทนี้พบว่าแม้ว่าทางผู้ว่าจ้างจะทราบว่าไม่อาจจัดหาของตามสัญญาได้แต่ก็ ไม่อาจดำเนินการตัดสินใจเองได้เนื่องจากติดระเบียบปฏิบัติของทางราชการ ถ้าตัดสินใจเองเกรงจะมี ความผิด จึงหาทางออกโดยการเสนอเรื่องให้อนุญาโตตุลาการตัดสินใจ

กรณีศึกษาที่ 16 เป็นการก่อสร้างระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย ซึ่งมีปัญหาว่าหลังจากที่ นาย ก. (นามสมมุติ) ซึ่งเป็นฝ่ายผู้รับจ้างได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนของบริษัทแล้วได้ทำ หนังสือมอบอำนาจให้ นาย ค. (นามสมมุติ) ไปลงนามในสัญญาจ้างและเป็นตัวแทนในการดำเนิน

การต่างๆ รวมทั้งเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการด้วย จึงมีประเด็นว่าผู้เสนอข้อพิพาทมีอำนาจเสนอข้อพิพาทหรือไม่ โดยอนุญาโตตุลาการพิจารณาเห็นว่า นาย ค ได้ดำเนินการต่างๆ ตั้งแต่เริ่มลงนามและจัดการงานก่อสร้างต่างๆ จนผู้ว่าจ้างได้บอกเลิกสัญญาโดยผู้ว่าจ้างมิได้คัดค้านแต่ประการใด ดังนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 821 การกระทำของ นาย ค จึงมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายและมีอำนาจเสนอข้อพิพาทตามสัญญา

ประเด็นต่อมาเป็นการพิพาทกันว่าการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้างเป็นการผิดสัญญาหรือไม่ ซึ่งจากการนำสืบพบว่าผู้รับจ้างแทบไม่มีเครื่องจักรและอุปกรณ์ในการก่อสร้างเป็นของตนเองเลย ต้องเช่ามาแทบทั้งสิ้น อีกทั้งยังได้จ้างผู้รับเหมาช่วงมาทำงานอีกทอดหนึ่ง และในเวลา 484 วันได้ผลงานเพียง 5.75% และเมื่อจ้างผู้รับจ้างรายใหม่ก็สามารถทำการก่อสร้างส่วนที่เหลือจนแล้วเสร็จโดยใช้เวลาเพียง 166 วัน อนุญาโตตุลาการจึงเห็นว่าคู่กรณีจึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาโดยชอบ และเมื่อมีการเลิกสัญญาต่อกันแล้วก็จำเป็นต้องให้อีกฝ่ายกลับสู่สถานะดั้งเดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 ส่วนงานที่ได้กระทำให้ ให้ใช้คืนด้วยเงินตามควรค่าแห่งการนั้น ส่วนหนังสือค้ำประกันของธนาคารเห็นยังไม่สมควรคืนแก่ผู้รับจ้างเนื่องจากตามสัญญาระบุว่า ผู้รับจ้างนำหนังสือค้ำประกันมามอบให้ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาจ้างและตามหนังสือแจ้งบอกเลิกสัญญา ดังนั้นเมื่อผู้ว่าจ้างยังสงวนสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้รับจ้างอยู่จึงเห็นว่ายังไม่สมควรคืนหนังสือค้ำประกันให้ผู้รับจ้าง

จากกรณีศึกษาที่พบว่าการเช็ดบุคคลอื่นให้ดำเนินการแทนถึงแม้ว่าในขณะที่ทำหนังสือมอบอำนาจจะพ้นจากตำแหน่งแล้วก็ตามแต่ถ้าคู่สัญญาไม่มีพฤติการณ์คัดค้านใดๆ กฎหมายก็ให้ถือว่าการดำเนินการชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาก็ให้แต่ละฝ่ายกลับสู่สถานะดั้งเดิม โดยให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์ใช้เงินตามควรค่าแห่งการงานที่ได้ทำ ส่วนหนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาจะให้คืนก็ต่อเมื่อพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญา

กรณีศึกษาที่ 17 เป็นการก่อสร้างระบบชลประทานในแปลงนา ซึ่งในการปฏิบัติงานตามสัญญามีอุปสรรคต่างเกิดขึ้นเป็นผลทำให้การก่อสร้างล่าช้าไม่แล้วเสร็จตามสัญญา จึงเป็นประเด็นพิพาทกันว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของฝ่ายไหน โดยอนุญาโตตุลาการได้ทำการพิจารณาคำว่า เหตุสุดวิสัย ซึ่งโดยตามเงื่อนไขของสัญญาจ้างมีใจความว่าเป็นเหตุอันเกิดขึ้นและให้ผลพิบัติซึ่งไม่มีใครป้องกันได้แม้จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลนั้นในฐานะเช่นนั้น ซึ่งมีความหมายตรงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 ดังนั้นหากเหตุที่เกิดขึ้น เช่น พายุที่พัดแรงในฤดูกาลไม่ใช่นอกฤดูกาลหรือแรงกว่าปกติย่อมไม่ใช่เหตุสุดวิสัย ซึ่งจากการสืบพยานก็ไม่พบเหตุสุดวิสัยในการปฏิบัติงาน และก็ไม่พบการแจ้งเหตุใด

เป็นหนังสือตามแบบที่กำหนดไว้ในสัญญาว่าเป็นความบกพร่องของผู้ว่าจ้าง จึงถือว่าไม่มีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้น

ส่วนประเด็นการงานที่ไม่แล้วเสร็จตามสัญญาเป็นความรับผิดชอบของฝ่ายใด ซึ่งผู้รับจ้างกล่าวว่ามิอุปสรรคในเรื่องสภาพพื้นที่ไม่มีความพร้อมต่อการก่อสร้าง ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ถูกกั้นแกล้งจากเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้าง ซึ่งอนุญาตตุลาการวินิจฉัยว่าในเรื่องของสภาพพื้นที่ผู้รับจ้างต้องเข้าตรวจสภาพก่อนทำสัญญาจึงไม่อาจนำมาเป็นข้ออ้างได้ ส่วนเรื่องชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือถ้าถึงขนาดที่ทำให้ไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามสัญญาได้ก็ไม่มีหลักฐานว่าได้ทำการแจ้งไปยังคู่กรณีตามแบบที่กำหนดไว้ในสัญญา และที่กล่าวว่ามีกรกั้นแกล้งอนุญาตตุลาการเห็นว่าในการปฏิบัติงานอาจเกิดการกระทบกระทั่งกันได้จึงไม่ใช่เหตุที่จะทำให้ทำงานไม่แล้วเสร็จตามสัญญา ดังนั้นการงานไม่แล้วเสร็จตามสัญญาจึงเกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง แต่ให้ถือเหตุการณ์ข้างต้นเป็นเหตุการณ์ที่น่าเห็นใจในการลดเบี้ยปรับลง ผู้ว่าจ้างจึงมีสิทธิตามสัญญาในการเรียกค่าปรับและริบหลักประกันตามสัญญา โดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379 383 และ 391 มาปรับใช้

จากกรณีศึกษานี้พบว่าสาเหตุของปัญหาเกิดจากการที่ผู้รับจ้างไม่ศึกษาสภาพอากาศและสภาพพื้นที่เพื่อวางแผนการก่อสร้างให้ดีก่อนทำสัญญา และเมื่อมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่พบว่ามีการแจ้งเป็นหนังสือตามแบบของสัญญา จึงทำให้เกิดผลกระทบยึดเยื้อจนปัญหาลุกลามเป็นผลให้การก่อสร้างล่าช้าไม่แล้วเสร็จตามสัญญา เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดผลเสียหายต่างๆขึ้นจึงควรทำการป้องกันการเกิดปัญหาตั้งแต่ก่อนทำการเซ็นสัญญาโดยทำการสำรวจสภาพพื้นที่และสภาพอากาศให้รอบคอบเพื่อนำมาวางแผนในการดำเนินงานก่อสร้าง และเมื่อพบปัญหาอุปสรรคต่างๆก็ควรแจ้งเป็นหนังสือตามแบบของสัญญาเพื่อให้มีหลักฐานที่ถูกต้องและมีผลในการเรียกร้องค่าชดเชย

ซึ่งจากการศึกษากรณีพิพาท 17 กรณีพบว่าไม่ว่าประเด็นปัญหาจะเป็นเรื่องอะไร ฝ่ายไหนจะเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบ มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันซึ่งเกิดขึ้นกับทุกกรณีพิพาทคือผลเสียที่เกิดตามมาทั้งในด้านเวลาที่แต่ละฝ่ายต้องใช้เพื่อดำเนินคดี เสียความรู้สึกที่ดีในการร่วมงานกัน การงานที่ไม่แล้วเสร็จเนื่องจากการที่ต้องบอกเลิกสัญญาก่อน ความเสียหายทางการเงินของทั้งสองฝ่าย และต้องเสียค่าชดใช้ที่ต้องจ่ายไปโดยไม่เกิดประโยชน์ในการจ่าย ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาวิธีการป้องกันการเกิดกรณีพิพาทขึ้น แต่ถ้ากรณีพิพาทนั้นเกิดขึ้นโดยมีอาจป้องกันได้ก็ควรใช้กระบวนการในการตัดสินให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

จากการศึกษากรณีพิพาท 17 กรณีศึกษา ผู้วิจัยสามารถรวบรวมประเด็นปัญหาที่เกิดการพิพาทกันได้จำนวนทั้งหมด 32 เรื่อง ดังนี้

- 1) ปัญหาเรื่องสิทธิในการปรับราคาคงที่
- 2) ปัญหาเรื่องการปรับวันกำหนดแล้วเสร็จของโครงการ
- 3) ปัญหาเรื่องขอบเขตการทำหน้าที่ของวิศวกร
- 4) ปัญหาเรื่องจำนวนเงินในการปรับราคาคงที่
- 5) ปัญหาเรื่องค่าปรับในการทำงานก่อสร้างล่าช้า
- 6) ปัญหาเรื่องการอนุมัติแบบล่าช้า
- 7) ปัญหาเรื่องการจัดกันของแบบและสัญญาจ้าง
- 8) ปัญหาเรื่องจำนวนเงินที่เป็นค่าเสียหาย
- 9) ปัญหาเรื่องการจัดระเบียบเงินงวดล่าช้า
- 10) ปัญหาเรื่องการคืนหนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาก่อสร้างของธนาคารล่าช้า
- 11) ปัญหาเรื่องควรคืนหนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาก่อสร้างของธนาคารหรือไม่
- 12) ปัญหาเรื่องสิทธิในการบอกเลิกสัญญา
- 13) ปัญหาเรื่องขอบเขตของงานในแต่ละงวด
- 14) ปัญหาเรื่องจำนวนค่าปรับที่ต้องชำระ
- 15) ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง
- 16) ปัญหาเรื่องการก่อสร้างและการส่งมอบงานถูกต้องตามสัญญาหรือไม่
- 17) ปัญหาเรื่องแบบก่อสร้างมีความถูกต้องตามสภาพภูมิศาสตร์หรือไม่
- 18) ปัญหาเรื่องสิทธิในการขอขยายเวลาการก่อสร้าง
- 19) ปัญหาเรื่องผู้รับจ้างไม่ทำตามที่คุณควบคุมงานสั่ง
- 20) ปัญหาเรื่องจำนวนเงินที่แต่ละฝ่ายจะต้องจ่ายให้แก่กันหลังจากมีการบอกเลิกสัญญา
- 21) ปัญหาเรื่องการก่อสร้างเสร็จล่าช้าเป็นความผิดของฝ่ายไหนเพียงใด
- 22) ปัญหาเรื่องการจัดเงินค่าวัสดุที่ผู้รับจ้างเรียกเรื่อง
- 23) ปัญหาเรื่องเป็นงานเพิ่มหรือไม่
- 24) ปัญหาเรื่องที่คุณรับจ้างไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์มาติดตั้งได้ตามข้อกำหนดในสัญญา
- 25) ปัญหาเรื่องสัญญาจ้างเป็นแบบปรับราคาได้หรือไม่
- 26) ปัญหาเรื่องการปรับราคาคงที่
- 27) ปัญหาเรื่องการสงวนสิทธิในการเรียกดอกเบี้ย
- 28) ปัญหาเรื่องสิทธิในการเรียกดอกเบี้ย
- 29) ปัญหาเรื่องอายุความของข้อเรียกร้อง
- 30) ปัญหาเรื่องสิทธิในการเสนอข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ
- 31) ปัญหาเรื่องจำนวนร้อยละของดอกเบี้ยที่สามารถเรียกได้

32) ปัญหาเรื่องการคิดดอกเบี้ยในเงินต้นของแต่ละช่วงเวลา

ซึ่งจากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นในโครงการหนึ่งๆ โดยเฉพาะ โครงการที่ยังมีขนาดใหญ่ยิ่งมีความซับซ้อนของงานยิ่งอาจเกิดปัญหาต่างๆที่ได้กล่าวมาในข้างต้นได้เป็นจำนวนหลายปัญหาและแต่ละปัญหาก็จะมีความสืบเนื่องเกี่ยวโยงซึ่งกันและกันทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนในการพิจารณาตัดสิน ฉะนั้นบุคคลผู้ที่จะมีความเข้าใจในปัญหาจึงต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูงในการทำงานก่อสร้างจึงจะสามารถมองเห็นต้นตอของปัญหาได้อย่างถ่องแท้และสามารถทำการคลี่คลายปัญหาให้ยุติลงได้อย่างเกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

3.2.3 การสรุปสาเหตุแห่งการเกิดกรณีพิพาท

จากการศึกษาข้อมูลที่พบในการสัมภาษณ์และจากสำเนาคำชี้ขาด 17 กรณีพิพาท สามารถทำการวิเคราะห์และจัดแบ่งกลุ่มปัญหาตามลักษณะของสาเหตุที่เกิดขึ้นได้เป็น 4 กลุ่ม โดยมีการสรุปเป็นสาเหตุของปัญหาในแต่ละกลุ่ม ได้ดังนี้

3.2.3.1 ปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับแบบและสัญญาจ้าง ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) ข้อบกพร่องในตัวสัญญา

- (1.1) การเขียนขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไม่ชัดเจน
- (1.2) สัญญามีความผิดพลาดเนื่องจากไม่ใช้แบบสัญญามาตรฐานทั่วไปที่ฝ่ายรัฐคุ้นเคย
- (1.3) การเขียนสัญญาที่มีการปิดบังซ่อนเงื่อนบางอย่างเอาไว้
- (1.4) การเขียนสัญญาในลักษณะนามธรรม ไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้
 - การคิดคำนวณเรื่องการจ่ายเงิน และเรื่องระยะเวลาเนื่องจากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบ มีงานลดงานเพิ่ม
 - สิทธิในเรื่องต่างๆของฝ่ายต่างๆในการบอกเลิกสัญญา
 - ความถูกต้องตามสัญญาในการตรวจรับงานในแต่ละงวดและการส่งมอบงาน
 - เงื่อนไขในการคืนหนังสือค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาของธนาคาร
 - การชดเชยในเงื่อนไขที่ไม่คาดคิดมาก่อน

(2) ข้อบกพร่องเกี่ยวกับแบบ

- (2.1) ผู้ออกแบบไม่เห็นสภาพพื้นที่ก่อสร้างจริงขณะออกแบบ ทำให้ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบให้เข้ากับสภาพของสถานที่ก่อสร้าง
- (2.2) แบบมีความบกพร่อง มีการจัดกันของแบบและรายละเอียดประกอบแบบ
- (2.3) มีการกำหนดวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพมาตรฐานที่เป็นการเฉพาะ ซึ่งไม่อาจจัดหาได้ตามปกติ อาจต้องสั่งทำพิเศษหรือจัดซื้อจากต่างประเทศ

3.2.3.2 ปัญหาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) การถือเอาประโยชน์ของฝ่ายตนเป็นใหญ่จนเกินขอบเขต

(1.1) การไม่มีจรรยาบรรณในอาชีพ เช่น การไม่ทำงานให้เป็นไปตามหน้าที่เนื่องจากการผัดเจตนาหรือระหว่างฝ่ายผู้ว่าจ้างและฝ่ายผู้รับจ้าง การใช้ของคุณภาพไม่ได้ตามข้อกำหนด การไม่ทำงานอย่างถูกวิธี การปกปิดความจริงบางอย่างโดยการใช้วิธีอำพรางตา เป็นต้น

(1.2) การมีเจตนาที่จะเอาเปรียบคู่สัญญาโดยหาข้อเสียเปรียบของอีกฝ่ายมาเป็นข้อต่อรอง เมื่ออีกฝ่ายรู้ว่าตนผิดจึงกลัวและยอมเสียเปรียบแต่เมื่อนานไปจึงกลายเป็นข้อพิพาทที่ไม่อาจยอมกันได้ และผลสุดท้ายก็เป็นผลเสียกับงานก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่

(1.3) การพยายามด้วยวิธีต่างๆเพื่อเอาชนะในการได้เสีย ทำให้ไม่สามารถหาข้อสรุปหรือวิธีแก้ไขปัญหาได้ทำให้เกิดเป็นข้อพิพาทขึ้น

(1.4) การมีเจตนาไม่บริสุทธิ์ เช่น การเสนอราคาต่ำในการประกวดราคาเพื่อให้ได้งาน หลังจากนั้นก็จะใช้วิธีการบางอย่างเพื่อให้ได้เงินเพิ่ม เป็นต้น

(2) ขาดการวางแผนงานที่ดี

(2.1) ในการจัดลำดับขั้นตอนก่อนหลังของการเข้าใช้พื้นที่ทำงานของฝ่ายต่างๆ เมื่อต้องทำงานในสถานที่เดียวกัน มีการจ้างผู้รับเหมาหลายรายเข้ามาเกี่ยวข้องหรือต้องยุ่งเกี่ยวกับงานหลายระบบเมื่อเจ้าแรกทำงานล่าช้าทำให้กระทบเจ้าต่อไปด้วยทำให้หาผู้รับผิดชอบลำบาก

(2.2) ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นฝ่ายรัฐไม่เตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมต่อการเข้าดำเนินการของผู้รับจ้างเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาก่อสร้างที่ได้ทำไว้ เช่น ผู้ว่าจ้างไม่ส่งมอบพื้นที่ก่อสร้างให้ตามเวลาที่กำหนดในสัญญาซึ่งทำให้เกิดข้อพิพาทในประเด็นต่าง ๆ ตามมา เป็นต้น

(2.3) ไม่ประชุมหารือให้ชัดเจนในสิ่งที่คลุมเครือ เช่น มีการขอขยายเวลาเพราะเหตุใด มีค่าปรับหรือไม่ ต้องการเรียกร้อยอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ เป็นต้น เพื่ออีกฝ่ายจะได้มีความรอบคอบขึ้นก่อนทำการอนุมัติ

(3) การไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการดำเนินงาน

(3.1) คณะกรรมการตรวจการจ้างไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานก่อสร้างทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับผู้รับจ้างได้

(3.2) ผู้รับจ้างไม่เข้าใจคำสั่งของผู้ควบคุมงาน หรือเพิกเฉยต่อคำสั่งของผู้ควบคุมงาน

(3.3) การให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ในศัพท์ทางการก่อสร้างมาช่วยดำเนินการต่างๆ ให้ทำให้เกิดการสื่อสารที่ผิดพลาดเป็นผลให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดและกลายเป็นปัญหาในภายหลัง

(3.4) การไม่มีความชำนาญทำให้ทำการสำรวจและศึกษาข้อมูลด้านธรณีวิทยาและสภาพทั่วไปก่อนการก่อสร้างทำไม่ดีพอ

(3.5) การขาดสมรรถภาพในการทำงานของฝ่ายผู้รับจ้าง การทำงานที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนและแผนการทำงาน ขาดการประสานงานที่ีระหว่างฝ่ายต่างๆเป็นผลให้การก่อสร้างเกิดความล่าช้าไปจากระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา

(3.6) ผู้ที่ให้คำปรึกษากับผู้ว่าจ้างไม่มีความเชี่ยวชาญในงานก่อสร้างจึงอาจให้คำปรึกษาที่ไม่ถูกต้องทำให้ผู้รับจ้างไม่ยอมรับต้องให้อนุญาตศาลาชีขาด เช่น การย้ายเสาจากการสร้างกลางคลองมาสร้างข้างคลอง ฝ่ายผู้ว่าจ้างบอกว่าไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเพราะเป็นการสร้างเสาเหมือนกันจะสร้างตรงไหนก็ไม่แตกต่างกัน เป็นต้น

3.2.3.3 ปัญหาทางการเงิน ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) การที่ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายเงินงวดให้เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา

(2) การที่ผู้ว่าจ้างค้างจ่ายเงินแก่ผู้รับจ้างเป็นเหตุให้ต้องเกรงใจและไม่มีอำนาจต่อรอง ไม่กล้าตัดสินใจเมื่อมีงานชำรุดบกพร่องจนผลสุดท้ายเกิดเป็นข้อพิพาท

(3) ผู้รับจ้างขาดสภาพคล่องทางการเงินจึงลดกำลังคน และเครื่องจักรทำให้งานเกิดความล่าช้าเกิดเป็นข้อพิพาทขึ้น

3.2.3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการตีความสัญญา ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) ข้อพิพาทของภาครัฐส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องการตีความระเบียบและข้อสัญญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะตีความในทางยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่ฝ่ายรัฐ และไม่กล้าวินิจฉัยให้มีการจ่ายเงินหรือสละประโยชน์ให้แก่ฝ่ายเอกชน จึงต้องใช้วิธีอนุญาโตตุลาการเพื่อความเป็นธรรมของทุกฝ่าย

(2) สัญญาไม่ระบุขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในการตีความว่างานส่วนที่พิพาทใครเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่าย

(3) สัญญาระบุไม่ชัดเจนในเรื่องการเพิ่มลดจำนวนเงินค่าจ้างด้วยเหตุบางประการ และเรื่องการเรียกร้องค่าเสียหาย จึงต้องมีการตีความ

(4) เมื่อผู้รับจ้างต้องเช่าพื้นที่เพื่อเตรียมการก่อสร้างก่อนเพราะมีการส่งมอบพื้นที่ล่าช้า และสัญญาไม่ได้ระบุชัดเจนในเรื่องผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย และความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความล่าช้า

3.3 การศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ

ในปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการอนุญาโตตุลาการผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจาก 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) การใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้คำถามในลักษณะเปิดให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่มักเป็นสาเหตุแห่งการเกิดข้อพิพาท ซึ่งกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านอนุญาโตตุลาการมาเป็นเวลามากกว่า 5 ปี โดยสามารถแบ่งกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ อนุญาโตตุลาการที่เป็นวิศวกร 5 ท่าน อนุญาโตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย 2 ท่าน รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง 1 ท่าน นิติกร 3 ท่าน ผู้ใช้บริการอนุญาโตตุลาการของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ 3 ท่าน 2) กรณีพิพาทจากสำเนาคำชี้ขาดเฉพาะที่เป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐ/รัฐวิสาหกิจกับเอกชน โดยนำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 17 กรณีศึกษา 3) การเปรียบเทียบปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545

ในการศึกษาข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำประเด็นปัญหาที่มักได้รับการกล่าวถึงมาจัดทำเป็นตารางแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ ซึ่งประเด็นไหนที่ได้รับการกล่าวถึงจากผู้ถูกสัมภาษณ์หลายท่านก็จะพบว่า

ความถี่สูง โดยแสดงเป็นค่าร้อยละของจำนวนทั้งหมดของผู้ได้รับการสัมภาษณ์ซึ่งแสดงไว้ในช่องสุดท้ายของตาราง จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสามารถทำการสรุปได้ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในกระบวนการอนุญาตตุลาการ

ผู้แสดงความคิดเห็น	อนุญาตตุลาการที่เป็นวิศวกร (5)	อนุญาตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย (2)	รองอธิบดีผู้พิพากษา (1)	นิติกร (3)	ผู้ให้บริการอนุญาตตุลาการฝ่ายรัฐ (3)	ค่าร้อยละของจำนวนทั้งหมด 14 คน
ปัญหาที่พบในกระบวนการอนุญาตตุลาการ						
1) ใช้เวลาการทำคำชี้ขาดเกิน 180 วัน	5	2		3	3	93
2) กระบวนการมีความล่าช้าเนื่องจาก						
2.1) ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยมีเวลาให้กระบวนการ	5	2		3	2	86
2.2) มีการใช้ลูกเล่นต่างๆ ในกระบวนการเพื่อถ่วงเวลา	3	2	1	2	1	64
2.3) การเลื่อนนัดสืบพยานบ่อยครั้ง	3	2		3		57
2.4) พยานเอกสารมีประมาณมากเกินไป	2	1		1	1	36
2.5) อนุญาตตุลาการไม่อาจสั่งยุติการสืบพยานได้แม้จะทราบข้อเท็จจริงแล้วเพราะกลัวถูกกล่าวหาว่าไม่เป็นธรรม	2		1			21
3) ผู้ที่มีความสามารถเป็นอนุญาตตุลาการมีจำนวนไม่มาก						
และส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลา	4	2	1	3	2	86
4) อนุญาตตุลาการไม่ทำตัวเป็นกลาง	1	1	1	1	3	50
5) อนุญาตตุลาการไม่เข้าใจกระบวนการอนุญาตตุลาการอย่างลึกซึ้ง	5			2		50
6) รัฐมักเลือกอนุญาตตุลาการที่เป็นอัยการ เพราะคิดว่ารัฐ						
ต้องเข้าข้างรัฐ	2			2	3	50
7) คู่พิพาทไม่เข้าใจกระบวนการอนุญาตตุลาการคือขอ		2		2	2	43
8) คู่พิพาทไม่มีความจริงจังที่จะใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการ						
เพื่อแก้ปัญหาข้อพิพาท	2	1	1	1	1	43

ตารางที่ 3.3 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบในกระบวนการอนุญาตตุลาการ (ต่อ)

ผู้แสดงความคิดเห็น	อนุญาตตุลาการที่เป็นวิศวกร (5)	อนุญาตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย (2)	รองอธิบดีผู้พิพากษา (1)	นิติกร (3)	ผู้ใช้บริการอนุญาตตุลาการฝ่ายรัฐ (3)	ค่าร้อยละของจำนวนทั้งหมด 14 คน
ปัญหาที่พบในกระบวนการอนุญาตตุลาการ						
9) ความเห็นของคณะอนุญาตตุลาการ ไม่เป็นเอกฉันท์ต้องให้ ประธานอนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด	2	1		3		43
10) อนุญาตตุลาการที่เป็นนักกฎหมายไม่มีความรู้ทางเทคนิค ธรรมเนียมปฏิบัติทางวิศวกรรมต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ	1	2		2		36
11) ฝ่ายรัฐมักไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด				3		21
12) ในการสืบพยานมักจะมีการถามนำพยาน				3		21
13) มีการใช้วิธีการของทนายเพื่อให้ชนะคดี	1	1				14
14) คำพูดของอนุญาตตุลาการที่เป็นอัยการไม่ค่อยมีน้ำหนักเท่าที่ควร	1					7

ซึ่งจากตารางที่ 3.3 พบว่าปัญหาที่พบในกระบวนการอนุญาตตุลาการที่มีผู้ตอบตรงกันเป็นจำนวนมากที่สุดคือปัญหาเรื่องการใช้เวลาในการทำคำชี้ขาดเกิน 180 วัน ส่วนปัญหาที่มีความถี่สูงเป็นอันดับรองลงมา คือ ปัญหาที่กระบวนการมีความล่าช้าเนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยมีเวลาให้กระบวนการเพราะต่างก็มีภาระหน้าที่และงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นอนุญาตตุลาการ ปัญหาการที่อนุญาตตุลาการบางท่านไม่ทำตัวเป็นกลาง ปัญหาที่คู่พิพาทฝ่ายรัฐมักเลือกอัยการมาเป็นอนุญาตตุลาการเพราะต้องการให้ฝ่ายตนมีโอกาสในการชนะคดีมากกว่า และปัญหาที่อนุญาตตุลาการไม่ค่อยเข้าใจกระบวนการอนุญาตตุลาการอย่างลึกซึ้ง ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีจำนวนของผู้ให้ความเห็นตรงกันเกินครึ่งหนึ่งจากจำนวนทั้งหมดของผู้ได้รับการสัมภาษณ์

จากตารางที่ 3.3 ที่ได้พบว่าปัญหาในเรื่องความล่าช้าในการดำเนินการขออนุญาตเป็นปัญหาที่มีผู้แสดงความคิดเห็นตรงกันเป็นจำนวนมากที่สุดแต่ในพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2545 ไม่ได้ทำการกำหนดกรอบเวลาในการทำคำชี้ขาดเอาไว้ ดังนั้นบางฝ่ายจึงอาจใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการเป็นตัวถ่วงเวลาแห่งความรับผิดชอบได้ เนื่องจากกระบวนการไม่มี

กรอบเวลาที่เป็นเชิงบังคับ ทำให้คดีอาจไม่จบในเวลาอันรวดเร็ว และฝ่ายหนึ่งอาจจะยิ่งเสียเปรียบ หรือเสียผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น เจ้าของงานเกิดความเสียหายในแผนงานที่วางไว้และผลประโยชน์ที่จะได้รับจากสิ่งก่อสร้างเมื่องานเสร็จ หรืออาจเสียดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน เป็นต้น และแม้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะหันมาใช้การดำเนินคดีทางศาลก็ไม่ได้เพราะติดข้อสัญญาอนุญาตไต่สวนการ และในการเข้าสู่เหตุการณ์พบว่าสาเหตุหนึ่งที่กระบวนการมีความล่าช้าเนื่องมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยมีเวลาให้กระบวนการ โดยพบว่าในการนัดพิจารณาคดีแต่ละนัดมักจะค่อนข้างห่างกันหลายอาทิตย์เนื่องจากเวลาว่างของผู้ร่วมกระบวนการไม่ตรงกัน โดยเฉพาะอนุญาตไต่สวนการซึ่งเป็นผู้มีความสามารถมากมีหน้าที่การงานหลายอย่างจึงไม่ค่อยมีเวลาว่างเพื่อมาพิจารณาคดี และจากการเข้าสู่เหตุการณ์พบว่าบางนัดสืบพยานคู่กรณีฝ่ายหนึ่งและอนุญาตไต่สวนการของฝ่ายนั้นรวมทั้งประธานอนุญาตไต่สวนการได้มาถึงพร้อมในที่นัดพิจารณาคดีแล้วแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งผู้ที่จะมาให้ปากคำเป็นพยานเกิดไม่ว่างก็มาเลื่อนนัดเดี๋ยวนั้น โดยมิได้ทำการบอกกล่าวไว้ล่วงหน้า

จากการศึกษาพระราชบัญญัติอนุญาตไต่สวนการ พ.ศ.2545 เทียบเคียงกับปัญหาที่เกิดขึ้น พบว่าในมาตรา 25 วรรค 2 ที่บัญญัติว่าถ้ากฎหมายมิได้บัญญัติเป็นอย่างอื่นจึงให้อนุญาตไต่สวนการพิจารณาตามที่เห็นสมควร ซึ่งในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์อนุญาตไต่สวนการที่เป็นวิศวกรพบว่า เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากทำให้อนุญาตไต่สวนการบางท่านมีความไม่แน่ใจในการทำคำชี้ขาด โดยเฉพาะอนุญาตไต่สวนการที่เป็นวิศวกร เพราะมีบางเรื่องเมื่อตัดสินด้วยความยุติธรรมก็เกรงว่าอาจขัดกับข้อกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางมาตราได้ จากตัวอย่างกรณีพิพาทเรื่องการสงวนสิทธิในการเรียกชำระหนี้ตามสัญญา ถ้าพิจารณาตามหลักความยุติธรรมประกอบกับลักษณะการปฏิบัติงานของราชการผู้ที่มีหน้าที่ในการตรวจรับงานก็ไม่ทราบข้อกฎหมายจึงไม่ได้มีการสงวนสิทธิการเรียกเบี้ยปรับในการส่งมอบงานล่าช้าเอาไว้ จากการอ่านสำเนาคำชี้ขาดอนุญาตไต่สวนการบางท่านก็ชี้ขาดให้ชำระหนี้ได้แต่บางท่านก็ไม่ให้เหตุผลเนื่องจากอ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 381 วรรค 3 เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์อนุญาตไต่สวนการที่เป็นนักกฎหมายได้แก่งคิดว่าถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งคัดค้านคำชี้ขาดและต้องให้ศาลทำการพิจารณาคดีซึ่งมีความเชี่ยวชาญในข้อกฎหมายจึงไม่ทราบว่าจะพิจารณาคดีตามวัฒนธรรมของงานก่อสร้างหรือไม่ และในมาตรา 31 (3) ที่บัญญัติให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้แม้ว่าคู่พิพาทจะไม่มาทำการสืบพยาน แต่การพิจารณาต่อไปโดยไม่มีคู่กรณีอีกฝ่ายเมื่อมีคำชี้ขาดแล้วอาจใช้บังคับคู่กรณีอีกฝ่ายไม่ได้หรือคู่กรณีไม่ยอมปฏิบัติตามคำชี้ขาดทำให้ต้องใช้กระบวนการทางศาลในการบังคับคดีซึ่งอาจจะทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในกระบวนการอนุญาตไต่สวนการได้ถ้าศาลไม่บังคับตามคำชี้ขาดให้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์อนุญาตไต่สวนการพบว่าคดีประเภทนี้ได้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

จากผลการสำรวจข้อมูลที่ได้พบปัญหาต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้กระบวนการ อนุญาตโตตุลาการสามารถทำการสรุปและจัดแบ่งกลุ่มปัญหาได้ดังนี้

3.3.1 ปัญหาที่เกิดจากผู้เป็นอนุญาตโตตุลาการ ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) อนุญาตโตตุลาการที่เป็นวิศวกร

(1.1) ไม่มีความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในกระบวนการ เมื่อต้องมีเรื่องกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ต้องปรึกษานิติกร หรือเจ้าหน้าที่ของ สำนักงานเพราะเกรงว่าจะผิดแบบหรือเกินอำนาจของตน

(1.2) ไม่เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการอนุญาตโตตุลาการ และมักกล่าวว่ากระบวนการที่มีหลักกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นทำให้เกิดความยุ่งยากมากขึ้นและไม่ต้องการที่จะเข้าไป จัดการเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายมากนักเพราะกลัวเกิดความผิดพลาด

(2) อนุญาตโตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย

(2.1) มีความรู้ในปัญหาของการก่อสร้างแต่ไม่รู้ลึกในปัญหาทางเทคนิค และธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งเป็นเหตุให้การทำคำชี้ขาดเป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจากต้องใช้เวลาในการศึกษาเพิ่มเติม ทำให้ต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญ

(2.2) ในการนำสืบถ้าฝ่ายที่ถูกเรียกร้องไม่อาจหาพยานหลักฐานมาทำการหักล้าง พยานหลักฐานที่ฝ่ายเรียกร้องอ้างมาได้ อนุญาตโตตุลาการก็จำต้องรับฟังฝ่ายที่เรียกร้อง และอาจชี้ขาดไปตามที่เรียกร้องมา แต่ถ้าอนุญาตโตตุลาการมีความเชี่ยวชาญในเรื่องทาง การก่อสร้างเป็นอย่างดี ก็อาจไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นมากเท่าก็สามารถทำคำชี้ขาด ตามข้อเท็จจริงหรือตามธรรมเนียมปฏิบัติได้

(3) การไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน เช่น การไม่ทำตัวเป็นกลาง มีการถามนำพยาน เป็นต้น

(4) ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอนุญาตโตตุลาการก็มักจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีภาระกิจ ประจำวันมากไม่ค่อยมีเวลาว่าง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งให้กระบวนการเกิดความล่าช้า

(5) การที่คณะอนุญาตโตตุลาการมีอาชีพไม่เหมือนกัน เช่น มีทั้งนักกฎหมาย วิศวกร สถาปนิก ในคณะอนุญาตโตตุลาการ ซึ่งแต่ละคนมีกรอบอ้างอิงต่างกันจึงเป็นการยากที่จะมีความ

เห็นร่วมกันในการทำคำชี้ขาดอย่างเช่นผู้พิพากษาที่มีการฝึกฝนในทางเดียวกัน ทำให้การทำคำชี้ขาดเกิดความล่าช้าได้

(6) การที่อนุญาตโตตุลาการไม่มีบรรทัดฐานในการพิจารณาขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของแต่ละบุคคล ทำให้การเลือกอนุญาตโตตุลาการมีส่วนในการเพี้ยนในคดี เช่น บางท่านนำข้อกฎหมายมาปรับใช้ถ้าฝ่ายเสียหายดำเนินการผิดไปจากกฎหมายก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ ส่วนท่านที่ใช้หลักความเป็นธรรมพิจารณา ถ้าฝ่ายเสียหายดำเนินการผิดไปจากข้อกฎหมายแต่มีส่วนถูกในความเป็นจริงก็จะได้รับค่าชดเชยตามจริง เป็นต้น โดยจะยกตัวอย่างให้เห็นในเรื่องคดีขาดอายุความ บางท่านก็ให้ยกคำร้องในส่วนที่ขาดอายุความ บางท่านก็บอกว่าถึงแม้จะขาดอายุความแต่ถ้าทำงานให้แก่กันก็ควรชดใช้ จะเอากฎหมายมาอ้างเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้

(7) ในการทำคำชี้ขาดของอนุญาตโตตุลาการมักหาเสียงข้างมากไม่ได้ต้องให้ประธานอนุญาตโตตุลาการเป็นผู้ทำการตัดสินใจ และอนุญาตโตตุลาการบางท่านไม่เข้าใจหลักของการอนุญาตโตตุลาการที่ว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้แต่งตั้งอนุญาตโตตุลาการทุกคนมีหน้าที่วางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด

3.3.2 ปัญหาที่เกิดจากตัวคู่พิพาท

(1) พบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา คือ การไม่ทราบในจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการใช้กระบวนการอนุญาตโตตุลาการของคู่พิพาทหรือทราบแต่ต้องการถือเอาประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ทำให้กระทำการผิดจากจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกระบวนการ โดยการที่

(1.1) คู่พิพาทพยายามเลือกอนุญาตโตตุลาการที่เข้าข้างฝ่ายตน โดยพบว่าฝ่ายรัฐมักเลือกอัยการเป็นอนุญาตโตตุลาการเพราะคิดว่าคนของรัฐก็ต้องเข้าข้างรัฐ ฝ่ายเอกชนก็ไม่เลือกคนของรัฐเป็นอนุญาตโตตุลาการฝ่ายตน

(1.2) คู่กรณีบางฝ่ายอาจใช้กระบวนการอนุญาตโตตุลาการเพื่อถ่วง หรือขัดจังหวะเวลา หรือไม่ต้องการทำงานบางอย่างแล้วยกข้ออ้างต่างๆมาชี้แจงให้อุญาตโตตุลาการหลงเชื่อ ซึ่งอนุญาตโตตุลาการที่เป็นนักกฎหมายก็ไม่ทราบว่าที่อ้างมาเป็นปัญหาจริงหรือไม่ ต้องให้วิศวกรที่มีประสบการณ์จึงจะทราบว่านี่เป็นปัญหาเล็กน้อยของการก่อสร้างสามารถแก้ไขได้ไม่ถึงกับต้องหยุดชะงักหรือทำให้เกิดการล่าช้ามากขนาดนี้

(1.3) กรณีคู่พิพาทที่ไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาดจะอ้างว่าคำชี้ขาดไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำชี้ขาดเกิดจากการกระทำหรือวิธีการอันมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตสัญญาอนุญาตโตตุลาการ และทำการยื่นคำร้องต่อศาลทำให้ศาลต้องสืบพยานและทำคำพิพากษา เมื่อมีคำพิพากษาแล้วก็มีกรอุทธรณ์ฎีกาต่อไปอีก ซึ่งเป็นการผิดเจตนารมณ์ของวิธีอนุญาตโตตุลาการ

(2) ความสามารถที่ไม่ทัดเทียมกันของคู่กรณี เช่น เอกชนจ้างที่ปรึกษากฎหมายที่เป็นมืออาชีพมากกว่าของรัฐ การสืบพยานคู่กรณีฝ่ายเอกชนมักจ้างทนายให้มาช่วยซักค้านพยาน ส่วนฝ่ายรัฐจะใช้เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายในหน่วยงานของตนเข้ามาดูแลคดี ซึ่งการที่ใช้บุคลากรเท่าที่มีอยู่ของรัฐไม่น่าจะมีความเชี่ยวชาญในการพลิกแพลงคดีได้เพียงพอ ถ้าเอกชนต้องการผู้คดีจริงๆ จะมีโอกาสชนะคดีมากกว่า

(3) การตั้งประเด็นพิพาทคดีมีผลทำให้แพ้คดีได้ เช่น การตั้งประเด็นโดยมุ่งเป้าไปที่จะไม่ชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมด ทำให้อนุญาตศาลการมุ่งการตัดสินไปที่ใครผิดใครถูกแทนที่จะพิจารณาว่าค่าชดใช้ที่สมเหตุผลเป็นเท่าไร

(4) คู่พิพาทมักให้ทนายเข้าช่วยดำเนินการ ซึ่งมีส่วนที่ทำให้กระบวนการมีความล่าช้าออกไป และเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มโดยบางกรณีอาจไม่จำเป็นเพราะไม่ใช่ศาล ไม่ต้องต่อสู้ในข้อกฎหมาย แต่เป็นการชี้แจงเหตุผลตามความเป็นจริง

(5) การซักค้านไม่ตรงประเด็น ซึ่งมีส่วนทำให้กระบวนการเกิดความล่าช้า

(6) คู่พิพาทแต่งตั้งอนุญาตศาลการโดยไม่คำนึงถึงประเด็นที่กำลังเป็นข้อพิพาท เช่น การเลือกอนุญาตศาลการเพื่อชี้ขาดประเด็นทางเทคนิคการก่อสร้างเป็นนักกฎหมายทั้งคณะ เป็นต้น

3.3.3 ปัญหาของตัวกระบวนการอนุญาตศาลการ

จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์พบว่า การที่กระบวนการมีความยืดหยุ่นทำให้เกิดจุดอ่อนได้คือ การดำเนินกระบวนการเป็นไปตามนิสัยสังคมไทย คือ การมาไม่ตรงเวลานัด การเลื่อนนัดโดยไม่ได้มีการบอกกล่าวล่วงหน้า การดำเนินกระบวนการไม่เป็นไปตามแผนการที่วางไว้ต้องมีการขอขยายเวลา และมีการสืบพยานมากจนเกินความจำเป็น เมื่อมีข้อมูลเพียงพอสามารถทำการตัดสินชี้ขาดได้แล้ว อนุญาตศาลการก็ไม่กล้าที่จะกำหนดให้เลิกสืบพยานเพราะเกรงว่าบางฝ่ายจะกล่าวหาว่าไม่เป็นธรรม และจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการฝ่ายรัฐพบปัญหาความไม่มั่นใจของคู่กรณีที่เป็นชาวต่างชาติคือการไม่เชื่อมั่นในกระบวนการอนุญาตศาลการของไทย เนื่องจากกลัวการถูกแทรกแซง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ไม่เลือกใช้สถาบันอนุญาตศาลการของไทย

3.4 ปัญหาของภาครัฐซึ่งมีผลต่อการใช้กระบวนการอนุญาตศาลการ

จากการศึกษาพบว่าในการนำกระบวนการอนุญาตศาลการมาใช้ในการแก้ปัญหาข้อพิพาทของภาครัฐมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การที่ฝ่ายรัฐไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเทียบเท่าคู่กรณีฝ่ายเอกชนในการสู้คดีในชั้นอนุญาตศาลการ การที่ฝ่ายรัฐมีกฎระเบียบมากมายทำให้

การดำเนินการต่างๆเกิดความล่าช้า เป็นต้น ทำให้เมื่อภาครัฐต้องการผู้คิดแบบพึ่งพาตนเองในกระบวนการอนุญาตอุตสาหกรรมทำให้เกิดความเสียเปรียบได้ดังนั้นภาครัฐจึงควรมหามาตรการในการแก้ไขจุดอ่อนเหล่านี้โดยพิจารณาแนวทางในงานวิจัยนี้ประกอบการดำเนินการ

3.4.1 ปัญหาในการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของภาครัฐ

จากที่ได้ทำการศึกษาสำเนาคำชี้ขาดในหัวข้อ 3.2.2 ประกอบกับการสัมภาษณ์นิติกรของสำนักงานอนุญาตอุตสาหกรรมพบว่า ในกรณีพิพาทส่วนใหญ่คู่พิพาทฝ่ายเอกชนมักเป็นผู้เสนอข้อพิพาทและรัฐมักเป็นฝ่ายถูกเรียกร้อง ซึ่งหลังจากมีคำชี้ขาดแล้วถ้าเป็นคำชี้ขาดให้รัฐต้องกระทำการชำระหนี้แก่คู่สัญญารัฐก็จะรีรอไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด ฝ่ายเอกชนจึงต้องทำการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอให้ทำการพิจารณาและพิพากษาตามคำชี้ขาดซึ่งแต่ละฝ่ายก็จะต้องใช้เวลาในการต่อสู้คดีอีกจนกว่าคดีจะถึงที่สุดซึ่งเป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ต่อมาจึงมีการแก้ปัญหาโดยมีการออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาตอุตสาหกรรม พ.ศ.2544 ซึ่งหลังจากมีการออกระเบียบในข้างต้นนี้แล้วยังพบว่ามีปัญหาของการปฏิบัติตามคำชี้ขาดในลักษณะคล้ายเดิม (จากข้อมูลสถิติของสำนักงานอนุญาตอุตสาหกรรมพบว่ามีกรณีพิพาทที่หน่วยงานรัฐได้รับคำชี้ขาดแล้วยังไม่ปฏิบัติตามเป็นจำนวน 80%) คือ มีการส่งเรื่องขึ้นไปตามสายบังคับบัญชาเพื่อพิจารณาซึ่งเสียเวลานานมากและบางเรื่องก็ยังไม่ได้ข้อสรุปว่าจะปฏิบัติตามคำชี้ขาดหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะใช้ตัวอย่างในการวิเคราะห์จากกรณีศึกษาที่ 1 เนื่องจากผู้วิจัยได้รับข้อมูลเป็นจำนวนมากเพราะเป็นกรณีพิพาทที่ได้รับความสนใจจากสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจะขอทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ากรณีศึกษาที่ 1 นั้นเป็นการทำสัญญาระหว่างฝ่ายรัฐกับฝ่ายเอกชน ซึ่งมีมูลค่าโครงการสูงจึงต้องอาศัยเงินกู้จากธนาคาร ซึ่งธนาคารได้กำหนดเงื่อนไขให้ใช้กระบวนการอนุญาตอุตสาหกรรมในการแก้ไขข้อพิพาท ดังนั้นเมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นจึงต้องใช้กระบวนการอนุญาตอุตสาหกรรมในการชี้ขาดตามสัญญาอนุญาตอุตสาหกรรม และหลังจากที่กรณีพิพาทได้มีคำชี้ขาดแล้วได้ผลสรุปว่าในตอนแรกสายบังคับบัญชานุมัติให้ชำระหนี้ตามคำชี้ขาด แต่ต่อมามีปัญหาในเรื่องต่างๆเกิดขึ้น เช่น มูลค่าที่ต้องชดใช้เป็นเงินจำนวนมากประกอบกับการไม่แน่ใจในความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ จึงได้มีการระงับการปฏิบัติชำระหนี้และมีการสร้างขั้นตอนต่างๆมาทำการตรวจสอบคำชี้ขาด ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและทำให้มีผลเสียเกิดขึ้นมากมาย ในเรื่องการเกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงของผู้ที่เกี่ยวข้อง เกิดความไม่มั่นใจในการใช้กระบวนการอนุญาตอุตสาหกรรม เสียเวลาเพื่อใช้ในการตรวจสอบเพิ่มขึ้นตลอดจนเกิดความเสียหายทางการเงินมากยิ่งขึ้น และจากที่ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาทั้งระบบตั้งแต่เริ่มต้นทำโครงการใน

กรณีศึกษาพบว่าสามารถทำการแยกพิจารณาปัญหาได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการและช่วงตั้งแต่เริ่มใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยในช่วงก่อนเข้าสู่ชั้นอนุญาโตตุลาการสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่จะมาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มปัญหาเรื่องแบบและสัญญา ส่วนช่วงตั้งแต่เริ่มใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการปัญหาเกิดขึ้นตั้งแต่การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ โดยผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจะอยู่ที่ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งมีความเข้าใจที่ผิดหรือไม่ค่อยเข้าใจในการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยทำการเลือกอนุญาโตตุลาการที่เป็นนักกฎหมายเพราะคิดว่าเก่งในการต่อสู้ให้ชนะคดี หรือการเลือกอัยการมาเป็นอนุญาโตตุลาการเพราะคิดว่าต้องเข้าข้างฝ่ายตน เป็นต้น ทำให้เมื่อต้องพิจารณาในประเด็นที่เป็นเรื่องของการก่อสร้างโดยตรงซึ่งมีแต่วิศวกรที่มีความชำนาญเท่านั้นที่จะทราบได้ จึงไม่อาจวิเคราะห์ได้ด้วยประสบการณ์ของตนเองต้องฟังตามพยานแวดล้อมและวิศวกรแล้วถึงทำการชั่งน้ำหนักพยานซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกระบวนการศาล ถึงแม้จะดำเนินกระบวนการด้วยความสุจริตยุติธรรมก็ไม่อาจได้คำชี้ขาดที่มีความเป็นธรรมตามความเป็นจริงตามธรรมเนียมปฏิบัติของงานก่อสร้างได้ และการได้คำชี้ขาดที่เป็นธรรมตามพยานหลักฐานที่นำสืบทำให้มีปัญหาการไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาดเกิดขึ้น และถึงแม้ว่าจะมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการที่กล่าวว่า “หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ เว้นแต่คำชี้ขาดไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเกิดจากการกระทำอันมิชอบ” และถึงแม้ว่าคำชี้ขาดที่ได้จะชอบด้วยกฎหมายและการกระทำแต่ไม่อาจปฏิบัติตามได้เพราะความไม่สมเหตุสมผลของคำชี้ขาด จนเกิดเป็นปัญหาที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องชะลอการปฏิบัติตามคำชี้ขาด

จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาในการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของภาครัฐมีสาเหตุอยู่ 3 ประการ ดังนี้

(1) เกิดจากความไม่เหมาะสมของการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการของภาครัฐทำให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากในการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในกรณีที่หน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายแพ้คดี

(2) เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของภาครัฐ ดังนั้นเมื่ออนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดให้ภาครัฐชำระหนี้จึงมีการชะลอการชำระหนี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีมีเงินงบประมาณให้ชำระหนี้หรือมีระเบียบเปิดช่องให้ชำระหนี้ก็ตาม

(3) เจ้าหน้าที่ไม่มั่นใจในความถูกต้องของการปฏิบัติตามคำชี้ขาดจึงชะลอการชำระหนี้เพื่อหารือหน่วยเหนือและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อให้วินิจฉัย หรือกระทรวงการคลัง เป็นต้น

3.4.2 ปัญหาที่มักทำให้ฝ่ายรัฐแพ้คดี

จากที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลกรณีพิพาทจำนวน 17 กรณีศึกษาในข้างต้นที่พบว่าผลของคำชี้ขาดหน่วยงานรัฐมักเป็นฝ่ายแพ้คดีจากตารางที่ 3.2 พบว่ารัฐเป็นฝ่ายแพ้คดี 12 ครั้ง จากการพิพาททั้งหมด 17 ครั้ง ซึ่งเมื่อได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดีจากการสัมภาษณ์พบว่า มีสาเหตุหลายประการประกอบกันซึ่งสามารถทำการสรุปได้ดังตารางที่ 3.4 โดยพบว่าสาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดี มีผู้มีความคิดเห็นตรงกันเป็นจำนวนมากที่สุดคือเนื่องจากจุดบกพร่องของข้อสัญญา ส่วนความคิดเห็นตรงกันเป็นอันดับสอง คือ การที่ฝ่ายรัฐมีส่วนผิดจริงในการดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการอนุญาตโศดูลการ ซึ่งสามข้อนี้มีผู้ให้ความคิดเห็นตรงกันเป็นจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่ง

ตารางที่ 3.4 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดี

สาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดี	ผู้แสดงความคิดเห็น	อนุญาตโศดูลการที่เป็นวิศวกร (5)	อนุญาตโศดูลการที่เป็นนักกฎหมาย (2)	นิติกร (3)	ผู้ใช้บริการอนุญาตโศดูลการฝ่ายรัฐ (3)	ค่าร้อยละของจำนวนทั้งหมด 13 คน
1) ความบกพร่องของข้อสัญญา		3	2		3	62
2) ฝ่ายรัฐมีส่วนผิดจริง		3	2	2		54
3) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในการอนุญาตโศดูลการ		2	1	2	2	54
4) การที่ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการในแต่ละกรณีพิพาท						
เป็นการเฉพาะ ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรงมีงานประจำ						
ไม่มีเวลาดูแลให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ในกระบวนการหรือถูกย้ายไปหน่วย						
งานอื่น ส่วนผู้ที่มาทำการชี้แจงในกระบวนการก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่อง						
นั้นจริงๆ เพียงแค่ได้รับคำสั่งจึงมาชี้แจงตามหน้าที่		3	1		2	46
5) เจ้าหน้าที่รัฐไม่รู้สึกรู้สีกมีส่วนได้เสียในข้อพิพาทเท่าฝ่ายเอกชน						
จึงไม่มีความพยายามอย่างจริงจังเพื่อให้ชนะคดี		3	1	2		46
6) เจ้าหน้าที่ไม่กล้าดำเนินการต่างๆ เพราะกลัวผิดระเบียบ		3	1	2		46

ตารางที่ 3.4 ตารางแสดงประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดี (ต่อ)

ผู้แสดงความคิดเห็น	อนุญาตตุลาการที่เป็นวิศวกร (5)	อนุญาตตุลาการที่เป็นนักกฎหมาย (2)	นิติกร (3)	ผู้ใช้บริการอนุญาตตุลาการฝ่ายรัฐ (3)	คำร้อยละของจำนวนทั้งหมด 13 คน
สาเหตุที่ทำให้ฝ่ายรัฐมักแพ้คดี					
7) เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ไปให้ถ้อยคำในการสืบพยานโดยอ้างว่าติดราชการและไม่ได้รับความร่วมมือในการส่งพยานเอกสาร	3	1	2		46
8) หน่วยงานภาครัฐไม่มีงบประมาณในการจ้างหน่วยงานหรือบุคลากรที่เป็นมืออาชีพมาดูแลผลประโยชน์ให้อย่างต่อเนื่องทัดเทียมกับคู่สัญญาที่เป็นเอกชน	3	1	2		46
9) แต่ละหน่วยงานมองประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง ทำให้ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ	3	2			38
10) การจัดเก็บข้อมูลหลักฐานไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพดีพอจึงเกิดความล่าช้าในการสืบค้นข้อมูล การสืบค้นไม่พบ หรือเกิดการสูญหายไม่อาจนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีได้	1	1		2	31
11) บุคลากรของรัฐมีความสามารถไม่มากเท่าเอกชน	2	1		1	31
12) การเลือกผู้ที่ไม่เหมาะสมมาเป็นอนุญาตตุลาการฝ่ายตน	2		2		31

และมีผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์บางท่านได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะการทำงานของระบบราชการซึ่งมีผลต่อการแพ้คดีของฝ่ายรัฐ ดังนี้

- การที่ไม่ได้รับความร่วมมือในการสืบพยานอนุญาตตุลาการจึงรับฟังพยานบอกเล่าหรือสำเนาเอกสารที่น่าเชื่อถือได้โดยถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดแล้ว
- การตรวจร่างสัญญาโดยนักกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถตรวจความรัดกุมถูกต้องในประเด็นทางเทคนิคการก่อสร้างได้ เช่น การจ่ายเงินงวด แผนการดำเนินการก่อสร้าง หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในงานก่อสร้าง เป็นต้น
- ในการมอบหมายงานมัก จะมอบงานแต่ในกระดาษ ไม่ได้มอบความคิดให้ด้วย

- การที่ไม่ได้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสียอะไรจึงไม่ได้คอยปกป้องผลประโยชน์ของรัฐอย่างจริงจัง เพราะผลประโยชน์ของประเทศเป็นสิ่งที่กว้างไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน
- การดำเนินการต่างๆ โดยบุคลากรของรัฐซึ่งมีประสบการณ์ในแง่มุมต่างๆ ไม่มากเท่ากับฝ่ายเอกชน จึงไม่มีความชำนาญในเชิงธุรกิจและไม่ทราบชั้นเชิงของเอกชน
- การที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานใหญ่อยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาและประเพณีการปฏิบัติทางราชการที่เจ้าหน้าที่รัฐถือปฏิบัติกันมาช้านาน และยังมีวินัยควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัดทำให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังตามประเพณีและระเบียบเพื่อมิให้ต้องรับผิดทางวินัยและทางแพ่งหากเกิดข้อผิดพลาดในการชำระหนี้ซึ่งจะมีผลกระทบต่ออนาคตทางราชการ